

Engels, F.

Loon, vakbond arbeiderspartij.

www.MinisterieVanPropaganda.org

**LOON
VAKBOND
ARBEIDERSPARTIJ**

F. ENGELS

LOON - VAKBOND - ARBEIDERSPARTIJ

Friedrich Engels

LOON
VAKBOND
ARBEIDERSPARTIJ

Artikelen uit 'The Labour Standard' ¹

Tweede druk

Uitgeverij Pegasus

Amsterdam MCMLXXVI

Boekverzorging en omslag: Robert Mctz.

De houtsnede is van Frans Masercel.

Copyright: Uitgeverij Pegasus, Amsterdam. 1972

ISBN: 90 6143 193 7

Een rechtvaardig dagloon voor een rechtvaardig dagwerk

Dit is gedurende de laatste vijftig jaren het motto van de Engelse arbeidersbeweging geweest. Dit motto heeft goede diensten bewezen ten tijde van de opkomst van de vakbonden na het opheffen in 1824 van de schandelijke anticoalitiwetten²; het verleende nog betere diensten ten tijde van de roemrijke Chartisten-beweging³, toen de Engelse arbeiders aan het hoofd van de Europese arbeidersklasse marcheerden. De tijd blijft echter niet stilstaan en er zijn vrij veel dingen, die vijftig jaar geleden en zelfs nog dertig jaar geleden wenselijk en noodzakelijk waren, maar die verouderd zijn en nu volkomen misplaatst zouden zijn. Behoort de eerbiedwaardige leuze ook tot die dingen?

Een rechtvaardig dagloon voor een rechtvaardig dagwerk? Wat is echter een rechtvaardig dagloon en wat is een rechtvaardig dagwerk? Hoe worden ze bepaald door de wetten, waaronder de moderne maatschappij bestaat en zich ontwikkelt? Om een antwoord hierop te vinden mogen we ons niet beroepen op de wetenschap van de moraal of van recht en billijkheid, noch op wat voor sentimentele gevoelens van menselijkheid, gerechtigheid of zelfs barmhartigheid ook. Wat moreel rechtvaardig is, wat zelfs volgens de wet rechtvaardig is, kan wel heel ver afstaan van wat sociaal rechtvaardig is. Over sociale rechtvaardigheid of onrechtvaardigheid wordt door één enkele wetenschap beslist — door de wetenschap die zich bezighoudt met de materiële feiten van produktie en ruil, de wetenschap van de politieke economie.

Wat nu wordt volgens de politieke economie een rechtvaardig dagloon en een rechtvaardig dagwerk genoemd? Heel gewoon de hoogte van het loon en de duur en intensiteit van een

dag arbeid, die bepaald worden door de concurrentie tussen de ondernemer en de arbeider op de vrije markt. En wat zijn ze als ze op een dergelijke manier worden bepaald?

Een rechtvaardig dagloon is onder normale omstandigheden het bedrag dat nodig is om de arbeider de middelen van bestaan te verschaffen, die hij overeenkomstig de levensstandaard van zijn positie en van zijn land nodig heeft om zijn arbeidsgeschiktheid te behouden en zijn geslacht voort te planten. De werkelijke hoogte van het loon kan, al naar de schommelingen van het zakenleven, soms boven, soms onder deze taks liggen, maar onder normale omstandigheden zal deze taks het gemiddelde vormen van alle loonschommelingen.

Een rechtvaardig dagwerk is die duur van de arbeidsdag en die intensiteit van de feitelijke arbeid, waarbij een arbeider de volledige arbeidskracht van een dag opbrengt, zonder te kort te doen aan zijn vermogen de volgende dag en de volgende dagen dezelfde hoeveelheid arbeid te presteren.

Het proces kan dan ook als volgt worden beschreven: De arbeider geeft de kapitalist de volledige arbeidskracht van een dag, dat wil zeggen zoveel als hij kan geven zonder de ononderbroken herhaling van het proces onmogelijk te maken. In ruil daarvoor ontvangt hij aan middelen van bestaan juist zo veel, en niet meer, als nodig is om een herhaling van dezelfde gang van zaken elke dag mogelijk te maken. De arbeider geeft zo veel en de kapitalist zo weinig als de aard van de overeenkomst dat toelaat. Dit is een wel heel zonderlinge soort van rechtvaardigheid.

We willen echter wat dieper op de zaak ingaan. Daar volgens de politieke economen loon en arbeidstijd worden bepaald door de concurrentie, schijnt de gerechtigheid te verlangen dat beide kanten onder dezelfde voorwaarden hetzelfde rechtvaardige uitgangspunt hebben. Dat is evenwel niet het geval. Als de kapitalist het niet eens kan worden met de arbeider, kan hij het zich permitteren te wachten en van zijn kapi

taal te leven. De arbeider kan dat niet. Hij heeft alleen maar zijn loon om te leven en moet daarom werk aannemen wanneer, waar en op wat voor voorwaarden hij dit kan krijgen. De arbeider heeft geen rechtvaardig uitgangspunt. Hij is door de honger bijzonder in het nadeel. En toch is dat volgens de politieke economie van de kapitalistenklasse het toppunt van rechtvaardigheid.

Dat is echter nog het minste. De toepassing van mechanische kracht en machinerie in nieuwe bedrijfstakken en de uitbreiding en vervolmaking van de machinerie in bedrijfstakken, waar ze al stevig geworteld is, verdringen steeds meer 'handen' van hun arbeidsplaats; en dat geschiedt in een veel sneller tempo dan de overbodig geworden 'handen' door de fabrieken van het land kunnen worden opgenomen en te werk gesteld kunnen worden. Deze overbodige 'handen' stellen het kapitaal een echt industrieel reserveleger ter beschikking. Als het slecht gaat met de zaken kunnen ze wel honger lijden, bedelen, stelen of naar het armenhuis gaan; als het goed gaat met de zaken zijn ze bij de hand voor het uitbreiden van de produktie. En zolang niet ook de allerlaatste man, de laatste vrouw en het laatste kind werk mochten hebben gevonden — wat slechts in tijden van stormachtige overproduktie het geval is —, zo lang zal de concurrentie van dit reserveleger de lonen laag houden en louter door zijn bestaan de macht van het kapitaal in de strijd tegen de arbeiders versterken. De arbeiders zijn in de wedloop met het kapitaal niet alleen in het nadeel, maar moeten ook nog een aan hun been gesmede kanonskogel met zich meeslepen. Maar volgens de kapitalistische politieke economie is dit rechtvaardigheid.

Laten we nu eens kijken uit welk fonds het kapitaal deze zo uitermate rechtvaardige lonen betaalt. Natuurlijk uit het kapitaal. Maar kapitaal produceert geen waarden. Arbeid is, afgezien van de grond, de enige bron van rijkdom; kapitaal zelf is niets anders dan opgehoopt arbeidsprodukt. Hieruit

volgt dat het arbeidsloon uit de arbeid wordt betaald en dat de arbeider zijn loon betaald krijgt uit zijn eigen arbeids- produkt. In overeenstemming met dat wat men gewoonlijk rechtvaardigheid noemt zou het loon van de arbeider moeten bestaan uit het produkt van zijn arbeid. Volgens de politieke economie zou dat evenwel niet rechtvaardig zijn. Integendeel, het arbeidsprodukt van de arbeider gaat naar de kapitalist, terwijl de arbeider er niet meer van ontvangt dan de schamele middelen om te bestaan. En het slot van deze ongewoon 'rechtvaardige' wedloop van de concurrentie is dus, dat het arbeidsprodukt van hen die werken onvermijdelijk wordt opgehoopt in de handen van hen die niet werken en in hun handen het machtigste middel wordt om juist die mensen in slavernij te rengen, die het hebben voortgebracht.

Een rechtvaardig dagloon voor een rechtvaardig dagwerk! !ir zou ook heel wat te zeggen zijn over dat rechtvaardige dagwerk, waarvan de rechtvaardigheid op een gelijk peil staat als die van de lonen. Maar dat moeten we voor een andere gelegenheid bewaren. Uit hetgeen hier betoogd is blijkt heel duidelijk, dat de oude leuze zich heeft overleefd en vandaag de dag nog nauwelijks steek houdt. De rechtvaardigheid van de politieke economie, die in werkelijkheid de wetten vaststelt welke de bestaande maatschappij beheersen, deze rechtvaardigheid is geheel aan die ene kant — aan die van het kapitaal. Begraaft daarom het oude motto voor altijd en vervangt het door een ander:

De bezitter van de arbeidsmiddelen — de grondstoffen, fabrieken en machines — dient het werkende volk zelf te zijn.

Geschreven op 1/2 mei 1881.
Verschenen als hoofdartikel in
'The Labour Standard'
nr. 1 van 7 mei 1881.

In een eerder artikel hebben wij het eerbiedwaardige motto 'Een rechtvaardig dagloon voor een rechtvaardig dagwerk!' onderzocht. Het resultaat daarvan was, dat het meest rechtvaardige dagloon onder de tegenwoordige maatschappelijke verhoudingen onvermijdelijk gelijkstaat met de meest onrechtvaardige verdeling van het door de arbeider geschapen produkt, daar het grootste deel van dit produkt in de zak van de kapitalist verdwijnt, terwijl de arbeider genoeg moet nemen met een zodanige hoeveelheid als hij nodig heeft om zijn arbeidsgeschiktheid te behouden en zijn geslacht voort te planten.

Dit is een wet van de politieke economie of, met andere woorden, een wet van de tegenwoordige economische organisatie van de maatschappij, welke wet machtiger is dan alle ongeschreven en geschreven wetten van Engeland bij elkaar, met inbegrip van het Kanselarijhof.⁴ Zolang de maatschappij in twee vijandige klassen verdeeld is: aan de ene kant de kapitalisten, die het monopolie bezitten van het totaal van de produktiemiddelen — grond, grondstoffen en machines; aan de andere kant de arbeiders, de werkende mensen, die van elke eigendom aan produktiemiddelen verstoken zijn en niets dan de eigen arbeidskracht bezitten — zolang deze maatschappelijke organisatie bestaat zal de loonwet almachtig blijven en elke dag opnieuw de ketens smeden, die van de arbeider de slaaf maken van zijn eigen produkt, dat door de kapitalist is gemonopoliseerd.

De Engelse vakbonden hebben nu al bijna zestig jaar lang strijd gevoerd tegen deze wet — en met welk resultaat? Is het hun gelukt de arbeidersklasse te bevrijden uit het knechtschap,

waarin het kapitaal — het produkt van haar eigen handen — haar houdt? Hebben ze ook maar één enkele groep van de arbeidersklasse in staat gesteld zich boven de toestand van loonslaven te verheffen en eigenaars te worden van hun eigen produktiemiddelen, van de grondstoffen, werktuigen en machines, die in hun bedrijfstak nodig zijn, en daarmee ook eigenaars te worden van het produkt van hun eigen arbeid? Het is algemeen bekend dat ze dit niet alleen niet gedaan hebben, maar het ook nooit zelfs maar geprobeerd hebben.

Wij willen geenszins beweren dat de vakbonden nutteloos zijn, omdat ze dit niet hebben gedaan. Integendeel, de vakbonden zijn in Engeland net als in elk ander industrieland voor de arbeidersklasse een noodzakelijkheid in haar strijd tegen het kapitaal. De gemiddelde hoogte van het loon beantwoordt aan de som van de noodzakelijke verbruiksartikelen, die toereikend zijn voor het in stand houden en voortplanten van de werkende bevolking van een land in overeenstemming met de in dat land gebruikelijke levensstandaard. Deze levensstandaard kan voor verschillende lagen van de arbeiders zeer verschillend zijn. De grote verdienste van de vakverenigingen in hun strijd voor verhoging van de lonen en verkorting van de arbeidstijd is dat zij ernaar streven de levensstandaard op peil te houden en te verhogen. Er zijn in het Londense East-end ⁵ heel wat takken van beroep, waarvan de arbeid niet minder geschoold en net zo zwaar is als die van de metselaars en opperlieden, en toch ontvangen ze nauwelijks de helft van hun lonen. Hoe komt dat? Heel simpel doordat een machtige organisatie de ene groep in staat stelt als norm, waarnaar de lonen van die groep zich richten, een naar verhouding hoge levensstandaard te handhaven, terwijl de andere groep, ongeorganiseerd en onmachtig als ze is, zich moet schikken niet alleen naar de onvermijdelijke, maar ook naar de willekeurige inbreuken van de kant van de ondernemers: haar levensstandaard wordt stap voor stap omlaag gedrukt, ze leert te leven met steeds lagere

lonen, en haar lonen zakken uit de aard der zaak tot dat peil, dat zij als toereikend heeft aanvaard.

De loonwet is dus niet van dien aard, dat ze een onbeweeglijk strakke lijn trekt. Ze is binnen zekere grenzen geenszins onverbiddelijk. Er is in elke tak van beroep te allen tijde (met uitzondering van grote depressies) een zekere speelruimte, waarbinnen de hoogte van het loon kan worden gewijzigd door de resultaten van de strijd tussen de beide met elkaar strijdende partijen. De lonen worden in ieder geval vastgesteld door loven en bieden, en daarbij heeft diegene, die zich het langst en het doeltreffendst verzet, de grootste kans meer te ontvangen dan hem toekomt. Wanneer de afzonderlijke arbeider het met de kapitalist eens tracht te worden, wordt hij gemakkelijk verslagen en moet hij zich op genade en ongenade aan hem overgeven; maar wanneer de arbeiders van een gehele tak van beroep een machtige organisatie oprichten, met elkaar een fonds vormen om de ondernemers zo nodig het hoofd te kunnen bieden en zich daardoor de mogelijkheid verschaffen als een macht met de ondernemers te onderhandelen, dan, en alleen maar in zo'n geval, hebben de arbeiders het vooruitzicht althans dat beetje te ontvangen, dat bij de economische structuur van de tegenwoordige maatschappij een rechtvaardig dagloon voor een rechtvaardig dagwerk kan worden genoemd.

De loonwet wordt door de strijd van de vakbeweging niet aangetast; integendeel, door die strijd komt ze pas volledig tot haar recht. Zonder het verzet van de vakbonden ontvangt de arbeider niet eens datgene wat hem volgens de regels van het loonsysteem toekomt. Alleen de vrees voor de vakbonden kan de kapitalist dwingen de arbeider de volledige marktwaarde van zijn arbeidskracht te betalen. Wilt u bewijzen hebben? Kijk naar de lonen, die aan de leden van de grote vakbonden worden betaald, en vergelijk ze met de lonen in de talloze kleine bedrijfstukken in het Londense East-end, die stilstaande poel van ellende.

De vakbonden vallen dus het loonsysteem niet aan. Maar het is niet een hoog of een laag loon dat de economische vernedering van de arbeidersklasse bepaalt: aan deze vernedering ligt het feit ten grondslag, dat de arbeidersklasse, in plaats van het volledige arbeidsprodukt voor haar arbeid te ontvangen, zich tevreden moet stellen met een deel van haar eigen produkt, dat men loon noemt. De kapitalist eigent zich het gehele produkt toe (en betaalt daarvan de arbeider), doordat hij de eigenaar van de arbeidsmiddelen is. En daarom bestaat er geen werkelijke bevrijding van de arbeidersklasse, zolang ze niet de eigenares van alle arbeidsmiddelen is geworden — van de grond, de grondstoffen, de machines enz. — en daarmee ook de eigenares van *het volledige produkt van haar eigen arbeid*.

Geschreven op 15/16 mei 1881. Verschenen als hoofdartikel in 'The Labour Standard' nr. 3 van 21 mei 1881.

De vakverenigingen

I

In onze laatste uitgave hebben wij de activiteit van de vakverenigingen bekeken, voorzover zij de economische loonwet tegen de ondernemers doorzetten. We keren tot dit onderwerp terug, want het is van het grootste belang dat de arbeidersklasse in haar geheel het grondig begrijpt.

We nemen aan, dat geen enkele Engelse arbeider van deze tijd uitgelegd behoeft te worden dat het in het belang is zowel van de afzonderlijke kapitalist als van de gehele kapitalistenklasse, dat de lonen zo sterk mogelijk worden verlaagd. Zoals David Ricardo onweerlegbaar heeft aangetoond, wordt het arbeidsprodukt na aftrek van alle onkosten in twee delen verdeeld: Het ene deel vormt het loon van de arbeider, het andere de winst van de kapitalist. Daar het nettoprodukt van de arbeid in elk geval afzonderlijk een gegeven grootheid vormt, is het duidelijk dat het ene deel, winst genaamd, niet kan toenemen zonder dat het andere deel, loon genaamd, geringer wordt. Betwisten dat het in het belang is van de kapitalist de lonen te verlagen zou gelijkstaan met de bewering, dat het niet in zijn belang zou wezen zijn winst te verhogen.

We weten best, dat er andere middelen zijn om de winst tijdelijk te verhogen; maar ze veranderen niets aan de algemene wet en behoeven hier dan ook niet door ons te worden gememoreerd.

Hoe kunnen nu echter de kapitalisten de lonen verlagen, wanneer de hoogte van het loon geregeld wordt door een duidelijke, nauwkeurig bepaalde economische wet? De economische loonwet bestaat en is onweerlegbaar. Ze is echter, zoals wij hebben gezien, elastisch, en wel in tweeërlei opzicht. Het

loon kan in één enkele bedrijfstak verlaagd worden, hetzij direct door de arbeiders van deze tak stap voor stap te doen wennen aan een lager levenspeil, hetzij indirect door zonder loonsverhoging de arbeidsdag te verlengen (of de intensiteit van de arbeid gedurende de gelijk blijvende arbeidstijd op te voeren).

Het belang dat elke kapitalist afzonderlijk heeft bij het verhogen van zijn winst door het verlagen van het loon van zijn arbeiders wordt extra gestimuleerd door de onderlinge concurrentie van de kapitalisten van een en dezelfde tak van produktie. Ieder van hen is er op uit met een lager bod te komen dan zijn concurrenten, en als hij zijn winst niet wil opofferen, moet hij trachten het loon te verlagen. Op die manier wordt de druk op het loon, veroorzaakt door het belang van elke kapitalist afzonderlijk, als gevolg van hun wederzijdse concurrentie vertienvoudigd. Wat voordien een kwestie was van een hogere of lagere winst, wordt nu een kwestie van noodzaak.

Tegenover deze voortdurende, onophoudelijke druk hebben de ongeorganiseerde arbeiders geen doeltreffende middelen van verzet. Daarom vertoont het loon in takken van produktie, waarin de arbeiders niet georganiseerd zijn, een voortdurend dalende tendens, terwijl de arbeidstijd er een voortdurend stijgende tendens vertoont. Dit proces gaat langzaam maar zeker voort. Het kan door tijden van voorspoed hier en daar worden onderbroken, maar tijden van een slechte gang van zaken versnellen dit proces daarna des te meer. De arbeiders raken geleidelijk gewend aan een steeds lager levenspeil. Terwijl de arbeidstijd de neiging vertoont langer te worden, naderen de lonen meer en meer hun absolute minimum — het bedrag namelijk beneden hetwelk het voor de arbeider volkomen onmogelijk wordt te leven en zijn geslacht voort te planten.

Een tijdelijke uitzondering op deze regel was er rond het begin van deze eeuw. De zich snel uitbreidende toepassing van

stoomkracht en van machines was niet voldoende om tegemoet te komen aan de nog sneller toenemende vraag naar de produkten ervan. In die takken van produktie was het loon in de regel hoog, met uitzondering van het loon van kinderen die door het armenhuis aan de fabrikanten werden verkocht; het loon voor geschoolde handarbeid, zonder welke men het niet kon stellen, was zeer hoog; wat een verver, een werktuigkundige, een fluweelscheerder, een spinner aan de fijnspin-machine destijds ontving klinkt vandaag sprookjesachtig. Terzelfder tijd waren de bedrijfstakingen, die door machines werden verdrongen, gedoemd langzaam af te sterven. Deze goedbetaalde arbeiders werden echter geleidelijk verdrongen door nieuw uitgevonden machines; er werden machines uitgevonden waarmee machines werden vervaardigd, en wel in zo'n omvang dat het aanbod van machinaal vervaardigde waren de vraag niet alleen kon dekken, maar zelfs ging overtreffen. Toen door de algemene vrede in 1815⁶ het geregelde handelsverkeer werd hersteld, begonnen de cyclussen van tien jaar van bloei, overproduktie en crisis. Alle voordelen, die de arbeiders uit vroegere perioden van bloei hadden overgehouden en misschien tijdens de periode van stormachtige overproduktie zelfs nog hadden vergroot, werden hun nu, in de tijd van een slechte gang van zaken en van crisis, weer ontrukkt. En het duurde niet lang of de in fabrieken werkende bevolking van Engeland was onderworpen aan de algemene wet, volgens welke het loon van ongeorganiseerde arbeiders voortdurend naar het absolute minimum streeft.

Ondertussen waren echter ook de in 1824 gelegaliseerde vakverenigingen op het toneel verschenen, en dat was de hoogste tijd. De kapitalisten zijn altijd georganiseerd. In de meeste gevallen hebben zij geen formeel verbond, geen statuten, geen functionarissen enzovoorts nodig. Hun tegenover de arbeiders geringe aantal, de omstandigheid dat zij een speciale klasse vormen, en hun voortdurend maatschappelijk en zakelijk

onderling verkeer maken dit alles overbodig; pas later, als in een streek een tak van industrie de overhand heeft gekregen, zoals b.v. de katoenindustrie in Lancashire, wordt een formele vakvereniging van kapitalisten noodzakelijk. De arbeiders daarentegen kunnen het van het allereerste begin af niet zonder een sterke organisatie stellen, die nauwkeurig vastgelegde statuten heeft en via functionarissen en comités invloed uitoefent. Door de wet van 1824 werden deze organisaties legaal. Sinds die dag zijn de arbeiders in Engeland een macht geworden. De massa was nu niet langer hulpeloos en onderling verdeeld als vroeger. De kracht, die haar door vereniging en gezamenlijk optreden werd verleend, werd al spoedig aangevuld door de kracht van een welgevulde kas — de 'weerstandskas', volgens de typerende uitdrukking van onze Franse broeders. Daarmee veranderde de hele situatie. Het werd voor de kapitalist een riskante zaak het loon te verlagen of de arbeidstijd te verlengen.

Vandaar de uitbarstingen van woede van de kapitalistenklasse van die dagen tegen de vakverenigingen. Deze klasse had haar sinds lang uitgeoefende praktijk van het afbeulen van de arbeidersklasse steeds als een haar bij de wet toegekend voorrecht beschouwd. Daaraan zou nu paal en perk gesteld worden. Geen wonder dat de kapitalisten heftig begonnen te krakelen en zich in hun rechten en in hun bezit minstens even te kort gedaan voelden als de Ierse landheren in onze dagen.⁷

De ervaring van zestig jaren strijd heeft hen iets verstandiger gemaakt. De vakverenigingen zijn thans een erkende instelling geworden en hun functie als medebepalende faktor bij loonregelingen wordt evenzeer erkend als de functie van de fabriekswetten als bepalende factoren bij het regelen van de arbeidstijd.⁸ De katoenfabrikanten zijn de laatste tijd zelfs bij de arbeiders in de leer gegaan en weten nu een staking te organiseren als dat in hun kraam te pas komt, en wel net zo goed als of zelfs beter dan elke vakvereniging.

Het is zodoende een gevolg van de werkzaamheid van de vakverenigingen, dat de loonwet tegen het verzet van de ondernemers in wordt doorgezet, dat de arbeiders van elke goed georganiseerde bedrijfstak in staat zijn, althans bij benadering, de volledige waarde van hun arbeidskracht te ontvangen, die zij aan de ondernemer verhuren, en dat met behulp van staatswetten de arbeidstijd tenminste niet al te zeer die maximumduur overschrijdt, waar bovenuit de arbeidskracht voortijdig wordt uitgeput. Dit is echter ook het maximum wat voor de vakverenigingen, zoals ze op het ogenblik georganiseerd zijn, hoe dan ook bereikbaar is, en ook dat nog alleen dank zij voortdurende strijd, dank zij een ontzaglijke slijtage van krachten en geldmiddelen; en dan doen de conjunctuurschommelingen, minstens eens in de tien jaar, datgene wat veroverd is in een handomdraai weer teniet en moet de strijd van voren af aan worden uitgevochten. Dit is een noodlottige kringloop, waaraan niet te ontkomen valt. De arbeidersklasse blijft wat ze was en wat ze door onze chartistische voorvaderen ronduit werd genoemd — een klasse van loonslaven. Moet dat het eindresultaat zijn van zo veel arbeid, zelfopoffering en lijden? Moet dit voor altijd het hoogste doel van de Engelse arbeiders blijven? Of dient de arbeidersklasse hier te lande niet eindelijk te proberen deze noodlottige kringloop te doorbreken en een uitweg daaruit te vinden in een beweging voor het *afschaffen van het loonsysteem zelf*?

Volgende week zullen we de rol onderzoeken die de vakverenigingen spelen als organisators van de arbeidersklasse.

II

We hebben de functies van de vakverenigingen slechts bekeken voorzover zij bijdragen tot het regelen van de hoogte van het loon en de arbeider in diens strijd tegen het kapitaal verzekeren van althans enkele middelen, waarmee hij zich te

weer kan stellen. Ons onderwerp is met dit gezichtspunt echter niet uitgeput.

We hebben het gehad over de strijd van de arbeider tegen het kapitaal. Deze strijd is er, wat de apologeten van het kapitaal daartegen ook mogen inbrengen. Hij zal er zijn, zolang een loonsverlaging het zekerste en gemakkelijkste middel blijft voor het verhogen van de winst; meer nog, zolang het loon- syteem zal blijven bestaan. Louter de aanwezigheid van vakverenigingen bewijst dit ten overvloede; als ze niet geschapen zijn voor de strijd tegen de inbreuken van de kant van het kapitaal, waarvoor zijn ze dan wel geschapen? Het heeft geen zin een blad voor de mond te nemen. Geen woorden, hoe fraai ook, kunnen het lelijke feit verhullen, dat de maatschappij van tegenwoordig in wezen in twee grote, antagonistische klassen verdeeld is — aan de ene kant de kapitalisten, wie alle produktiemiddelen toebehoren, aan de andere kant de arbeiders, die niets bezitten dan de eigen arbeidskracht. Het produkt van de arbeid van de laatstgenoemde klasse moet onder de beide klassen verdeeld worden, en juist om die verdeling woedt ononderbroken de strijd. Elke klasse tracht een zo groot mogelijk aandeel te verkrijgen. En het vreemdsoortigste van die strijd is wel, dat de arbeidersklasse, hoewel ze alleen maar strijdt voor een aandeel in haar eigen produkt, vaak genoeg ervan beschuldigd wordt dat ze eigenlijk de kapitalist berooft!

Een strijd tussen twee grote maatschappelijke klassen wordt echter onvermijdelijk een politieke strijd. Dat was het geval met de langdurige strijd tussen de middenklasse of kapitalistenklasse en de grondbezittende aristocratie; dat is ook het geval met de strijd tussen de arbeidersklasse en diezelfde kapitalisten. In iedere strijd van de ene klasse tegen de andere is het directe doel, waarom gestreden wordt, de politieke macht; de heersende klasse verdedigt haar politieke overheersing, dat wil zeggen haar gewaarborgde meerderheid in de wetgevende lichamen; de klasse die onder ligt strijdt allereerst om een

aandeel in die macht en later om de gehele macht, ten einde in staat te zijn de bestaande wetten in haar belang en naar haar behoeften te veranderen. Op die manier heeft de arbeidersklasse van Groot-Brittannië jarenlang hartstochtelijk, en daarbij zelfs gebruik makend van geweld, strijd gevoerd voor het Handvest van het Volk ³, dat haar die politieke macht moest geven; ze leed een nederlaag, maar de strijd had op de zegevierende middenklasse zo'n indruk gemaakt, dat deze klasse sedertdien al blij was als ze tegen de prijs van nieuwe concessies aan het werkende volk voor geruime tijd een wapenstilstand kon kopen.

Nu is in een politieke strijd van de ene klasse tegen de andere de organisatie het belangrijkste wapen. En naarmate de louter politieke organisatie, die van de Chartisten, uiteenviel, werd de organisatie van de vakverenigingen steeds sterker, totdat ze thans zo'n sterkte heeft bereikt dat geen enkele buitenlandse arbeidersorganisatie zich met haar kan meten. Slechts enkele grote vakverenigingen, die één tot twee miljoen arbeiders omvatten en door de kleinere of plaatselijke bonden worden ondersteund, vormen een macht, waarmee elke regering van de heersende klasse, om het even die van de Whigs of de Tories ⁹, rekening moet houden.

Overeenkomstig de tradities van hun ontstaan en ontwikkeling hier te lande hebben deze machtige organisaties zich tot nog toe bijna uitsluitend beperkt tot de functie van het meewerken bij het regelen van lonen en arbeidstijden en van het afdwingen van de intrekking van openlijk arbeidersvijandige wetten. Ze hebben dit, zoals reeds gezegd, met zo veel succes gedaan als zij terecht mochten verwachten. Ze hebben echter nog meer bereikt: De heersende klasse, die de kracht van de vakverenigingen beter kent dan zij zelf, heeft hun eigener beweging concessies gedaan, die daar nog bovenuit gingen. De uitbreiding door Disraeli van het kiesrecht tot alle hoofden van een huishouding gaf althans het merendeel van de georgani

seerde arbeidersklasse het stemrecht.¹⁰ Zou hij dit hebben voorgesteld, als hij er niet van uitgegaan was dat deze nieuwe kiezers een eigen wil tot uiting zouden brengen — dat ze het in de toekomst niet langer aan liberale politici van de middenklasse zouden overlaten hen leiding te geven? Zou hij dit hebben kunnen doorzetten, wanneer het werkende volk met het leiding geven aan zijn reusachtige vakorganisaties niet het vermogen had bewezen administratief en politiek werk te verrichten?

Het was juist deze maatregel die de arbeidersklasse nieuwe perspectieven bood. Ze leverde haar in Londen en in alle industriesteden de meerderheid op en stelde haar daarmee in staat de strijd tegen het kapitaal met nieuwe wapens te voeren door mannen van haar eigen klasse naar het parlement af te vaardigen. Maar helaas moeten we zeggen dat de vakverenigingen hier hun plicht als voorhoede van de arbeidersklasse hebben verzaakt. Het nieuwe wapen bevindt zich nu sinds meer dan tien jaren in hun handen, maar ze hebben het nauwelijks ooit uit de schede getrokken. Ze mogen niet vergeten dat ze de positie, die ze vandaag innemen, op de duur niet kunnen handhaven, wanneer ze niet werkelijk aan het hoofd van de arbeidersklasse optrekken. Het is ronduit in strijd met de natuur, dat de Engelse arbeidersklasse, hoewel ze de kracht heeft veertig of vijftig arbeiders naar het parlement af te vaardigen, zich er voor eeuwig bij zou neerleggen dat ze wordt vertegenwoordigd door kapitalisten of hun handlangers, zoals advocaten, redacteuren enzovoort.

Daarnaast wijzen een boel tekens er op dat de Engelse arbeidersklasse tot het bewustzijn komt, dat ze gedurende geruime tijd een verkeerde weg heeft gevolgd; dat de bewegingen van tegenwoordig — uitsluitend voor hogere lonen en kortere arbeidstijd — haar tot een noodlottige kringloop veroordelen, waaruit geen ontsnappen mogelijk is; dat het voornaamste kwaad niet besloten ligt in de lage lonen, maar in het loon-

systeem zelf. Als dit inzicht eenmaal in de arbeidersklasse in ruime mate veld heeft gewonnen, zal de positie van de vakverenigingen een wezenlijk andere moeten worden. Ze zullen niet langer het voorrecht genieten de enige organisaties van de arbeidersklasse te zijn. Naast de bonden in de afzonderlijke industrietakken of als overkoepeling daarvan moet er een algemeen verbond ontstaan, een politieke organisatie van de arbeidersklasse in haar geheel.

De vakverenigingen zouden er dan ook goed aan doen met twee dingen rekening te houden: Ten eerste, dat de tijd snel dichterbij komt dat de arbeidersklasse van dit land met een onmiskenbare stem haar volledige aandeel in de vertegenwoordiging in het parlement zal opeisen; ten tweede, dat even snel de tijd nadert, dat de arbeidersklasse zal begrijpen dat de strijd voor hoge lonen en een korte arbeidstijd en heel het werk van de vakverenigingen in zijn huidige vorm geen doel op zich zelf zijn, maar een middel, een zeer noodzakelijk en effectief middel, maar toch slechts één van diverse middelen naar een hoger doel, namelijk het afschaffen van het loonsysteem in het algemeen.

Om de vertegenwoordiging van de arbeiders in het parlement volledig tot haar recht te laten komen en om het afschaffen van het loonsysteem voor te bereiden zullen er organisaties nodig zijn niet van afzonderlijke industrietakken, maar van de arbeidersklasse in haar totaliteit. Hoe eerder die organisaties er komen des te beter. Er is geen macht ter wereld die de Engelse arbeidersklasse ook maar één dag zou kunnen weerstaan, wanneer deze klasse zich in haar geheel organiseert.

Geschreven rond 20. mei 1881.

In twee afleveringen verschenen als hoofdartikel in 'The Labour Standard' nr. 4 van 28 mei 1881, resp. nr. 5 van 4 juni 1881.

Het handelsverdrag met Frankrijk

Op donderdag 9 juni heeft de heer Monk (Gloucester) in het Lagerhuis een resolutie ingediend, die erop neerkwam dat

'geen enkel handelsverdrag met Frankrijk bevredigend zou zijn, dat zich niet ten doel zou stellen de handelsbetrekkingen tussen de beide landen tot ontwikkeling te brengen door een verdergaande verlaging van de invoerrechten'.

Hierop is een tamelijk langdurig debat gevolgd. Sir C. Dilke bood uit naam van de regering het door de diplomatieke etiquette geboden goedaardige verzet. De heer J. A. Balfour (Hertford) wilde vreemde naties door retorsierechten " dwingen lagere tarieven vast te stellen. De heer Slagg (Manchester) wilde het aan de Fransen overlaten, er zonder welk verdrag dan ook achter te komen welke waarde onze handel voor hen en hun handel voor ons heeft. Meneer Illingworth (Bradford) verklaarde, dat hij de hoop had opgegeven om door middel van handelsverdragen tot vrijhandel te komen. De heer Maclver (Birkenhead) noemde het tegenwoordige vrijhandelssysteem zonder meer misleidend, daar het uit vrije invoer en beperkte uitvoer bestaat. De resolutie werd met 77 tegen 49 stemmen aangenomen — een nederlaag, die noch de gevoelens, noch de positie van de heer Gladstone pijn zal doen.

Dit debat is een voorbeeld bij uitstek van een lange reeks steeds weerkerende klachten over de halsstarrigheid, waarmee de stupide buitenlander en zelfs de al even stupide onderdaan in de koloniën weigert te erkennen, dat de vrijhandel uit louter zegeningen bestaat en geschikt is om als heilmiddel voor alle economische kwalen te dienen. Nog nooit is een voorspelling zo volledig in elkaar gezakt als die van de Manchester-school¹²: Als de vrijhandel eenmaal in Engeland zal zijn ingevoerd, zal hij zulk een overvloed aan zegeningen over het land uitstorten,

dat alle andere naties het voorbeeld wel moeten volgen en hun havens wijd open moeten zetten voor de Engelse waren. De lokkende stem van de apostelen van de vrijhandel bleef de stem van de prediker in de woestijn. Niet alleen het vasteland en Amerika verhoogden alles bijeen genomen hun beschermende rechten, ook de Britse koloniën volgden dit voorbeeld zodra zij zelfbestuur hadden gekregen; en India was nauwelijks onder de Kroon geplaatst,¹³ of ook daar werd ter stimulering van de inheemse industrie een invoertarief van vijf procent voor katoenen goederen ingesteld.

Waarom dat zo moet zijn is voor de Manchester-school een ondoorgrondelijk geheim. En toch is de zaak heel simpel.

Ongeveer halverwege de vorige eeuw was Engeland de voornaamste zetel van de katoenmanufaktur, en daarom was het natuurlijk, dat bij de groeiende vraag naar katoenen garens juist hier de machines werden uitgevonden, die met behulp van de stoomkracht eerst de katoenverwerking en langzamerhand de gehele overige textielindustrie hebben gerevolutioneerd. De omvangrijke, gemakkelijk toegankelijke kolenlagen van Groot-Brittannië werden nu, dank zij de stoomkracht, de grondslag van de welvaart van het land. De uitgestrekte ijzerertslagen in de directe nabijheid van de steenkoollagen stimuleerden de ontwikkeling van de ijzerindustrie, die door de vraag naar stoommachines en overige machines een nieuwe opleving had ondergaan. Toen, midden in deze revolutie van het hele fabrikagesysteem, kwamen de anti-jakobijnse en de napoleontische oorlogen, die de schepen van nagenoeg alle concurrerende naties voor een tijd van ongeveer vijftientig jaren van de zeeën verdreven en op die manier de Engelse industriewaren praktisch een monopolie gaven op alle overzeese en enkele Europese markten. Toen het in 1815 weer vrede was geworden, stond Engeland met zijn door stoomkracht aangedreven fabrieken klaar om de wereld van alles te voorzien, terwijl in andere landen stoommachines nog

nauwelijks bekend waren. Engeland had tegenover hen voor wat de industriële produktie betreft een reusachtige voorsprong.

Het herstel van de vrede vormde echter al gauw voor andere naties een aanleiding om in Engeland's voetstappen te treden. Frankrijk introduceerde, beschermd door zijn Chinese muur van prohibatieve tarieven,¹⁴ de stoomkracht in de produktie. Duitsland deed insgelijks, hoewel het Duitse douanetarief destijds liberaler was dan alle overige, het Engelse niet uitgezonderd. Andere landen deden hetzelfde. Terzelfder tijd voerde de Britse grondbezittersaristocratie, ter verhoging van haar renten, de graanwetten ¹⁵ in, wat verhoging van de broodprijs en daardoor van de geldlonen tot gevolg had. Desondanks ontwikkelde de Engelse industrie zich in een verbazingwekkend tempo. Tegen het jaar 1830 had Engeland er zich op ingesteld 'de werkplaats van de wereld' te worden. Van Engeland wer- :elijk de werkplaats van de wereld te maken, dat was de taak, lie de Anti-Graanwet-Liga ¹⁶ zich had gesteld.

Er werd destijds geen geheim van gemaakt, welk doel met het opheffen van de graanwetten werd nagestreefd. Door verlaging van de broodprijs en daardoor van de geldlonen moesten de Engelse fabrikanten in staat worden gesteld aan elke concurrentie het hoofd te bieden, die hun van de kant van kwaadwillige of onwetende buitenlanders bedreigde. Wat was er natuurlijker dan dat Engeland, met zijn grote voorsprong ten aanzien van machines, met zijn reusachtige handelsvloot, met zijn kolen en ijzer, de hele wereld van industriegoederen zou voorzien, terwijl als tegenprestatie de overige wereld het zou voorzien van landbouwprodukten, graan, wijn, vlas, katoen, koffie, thee enz.? Zo had de voorzienigheid besloten, en zich daartegen verzetten betekende openlijk in verzet komen tegen wat God had beschikt. In het uiterste geval zou het Frankrijk geoorloofd mogen zijn Engeland en de overige wereld van die artikelen van goede smaak en op het gebied van de mode te

voorzien, die niet machinaal vervaardigd konden worden en die het niet waard waren, dat een verlichte fabriekseigenaar er ook maar een moment aandacht aan besteedde. Dan, maar alleen dan kon er vrede op aarde en de mensen een welbehagen heersen; dan zouden alle naties met elkaar verbonden zijn door de tedere banden van handel en wederzijds voordeel; dan zou voor altijd het rijk van vrede en overvloed bereikt zijn; en tegen de arbeidersklasse, de 'handen', werd gezegd: 'Jongens, er komt nu een goeie tijd — nog eventjes wachten'. Het spreekt vanzelf, dat de 'handen' nog altijd wachten.

Maar terwijl de 'handen' wachtten, wachtten de kwaadwillige en onwetende buitenlanders niet. Ze hadden geen oog voor de schoonheid van een systeem, dat van Englands tijdelijke industriële superioriteit een middel moest maken om zich in de gehele wereld en voor eeuwig van het industriële monopolie te verzekeren en alle andere naties tot zuiver agrarische aanhangsels van Engeland te degraderen — met andere woorden, hen in de uitermate benijdenswaardige situatie van Ierland te brengen. Zij wisten, dat geen enkele natie in cultureel opzicht gelijke tred kan houden met de andere, wanneer ze van haar industrie wordt beroofd en tot het peil van een stelletje boerenpummels wordt neergedrukt. En daarom maakten ze de particuliere handelwinst ondergeschikt aan de nationale behoeften en beschermden hun ontstaande industrieën door hoge invoerrechten, hetgeen hun het enige middel leek om zich te vrijwaren van het afzakken tot het economische peil, waarin Ierland zich verblijdt.

We willen niet beweren, dat een dergelijke handelwijze in ieder geval afzonderlijk de juiste was. Integendeel, Frankrijk zou ontzaglijke voordelen behalen als het zich in vergaande mate in de richting van de vrijhandel zou bewegen. De Duitse industrie heeft haar tegenwoordige trap van ontwikkeling onder de vrijhandel bereikt, en Bismarcks nieuwe beschermende douanetarieven zullen niemand anders schaden dan de Duitse

fabrikant zelf. Maar er is een land, waar een korte periode van beschermende rechten niet alleen gerechtvaardigd, maar zelfs absoluut noodzakelijk is — namelijk Amerika.

Amerika heeft in zijn ontwikkeling het punt bereikt, waar het invoeren van de fabriekmatige produktie een nationale noodzakelijkheid is geworden. Dat wordt het beste bewezen door het feit, dat niet langer Engeland, maar Amerika de leiding heeft op het gebied van het uitvinden van arbeidsbesparende machines. Amerikaanse uitvindingen verdringen dag na dag Engelse patenten en Engelse machines. Er worden Amerikaanse machines naar Engeland overgebracht, en wel voor bijna alle industrietakken. Amerika bezit hiervoor de meest energieke bevolking ter wereld, kolenlagen welke die van Engeland ver achter zich laten, ijzer en alle andere metalen in overvloed. En moet men dan van zo'n land aannemen, dat het zijn in opkomst zijnde jonge industrie blootstelt aan een langdurige concurrentiestrijd tegen de sinds lang gevestigde industrie van Engeland, wanneer het door een korte periode van beschermende invoerrechten van zo'n twintig jaar direct op hetzelfde niveau kan worden gebracht als welke concurrent dan ook? Ja maar, zegt de Manchester-school, door zijn systeem van beschermende rechten berooft Amerika niet alleen zichzelf. Het berooft zichzelf net zo als de man, die toeslag betaalt voor een expres-trein in plaats van het boemeltje te gebruiken — vijftig mijl per uur in plaats van twaalf.

Ongetwijfeld zal de generatie van nu het nog meemaken, dat Amerikaanse katoenen goederen in India en China met Engelse concurreren en op deze beide vooraanstaande markten geleidelijk terrein winnen, en dat Amerikaanse machines en metaalwaren met de Engelse fabrikaten in alle delen van de wereld concurreren, Engeland niet uitgezonderd; dezelfde onverbidelijke noodzaak, die de Vlaamse manufakturen naar Nederland verplaatste en de Nederlandse naar Engeland bracht, zal binnenkort het centrum van de wereldindustrie van Enge

land naar de Verenigde Staten verplaatsen. En op het ingekrompen werkterrein, dat Engeland dan nog overblijft, zal het in verscheidene staten van Europa bedenkelijke concurrenten ontmoeten.

Men kan de ogen niet langer sluiten voor het feit, dat Englands industriemonopolie snel bezig is te verdwijnen. De 'verlichte' middenklasse moge dan al menen, dat het haar belang is dit feit te verzwijgen, de arbeidersklasse evenwel dient het moedig onder ogen te zien: want ze heeft er nog meer belang bij dan zelfs de 'hogere' klassen. Deze kunnen nog gedurende vrij lange tijd de bankiers en geldschieters van de wereld blijven, zoals voor hen de Venetianen en Hollanders in hun tijden van verval het zijn geweest. Maar wat moet er van de 'handen' worden, wanneer Englands reusachtige uitvoerhandel eens begint van jaar op jaar meer ineen te schrompelen in plaats van zich uit te breiden? Als de verplaatsing van de bouw van ijzeren schepen van de Theems naar de Clyde voldoende was om het hele Londense East-end tot chronische werkloosheid te veroordelen, wat zal dan wel de feitelijke verplaatsing van zijn gehele stapelhandel naar de andere kant van de Atlantische Oceaan voor Engeland betekenen?

Ze zal iets groots bewerkstelligen: Ze zal de laatste band verscheuren, die de Engelse arbeidersklasse nog met de Engelse middenklasse verbindt. Deze band was hun gemeenschappelijke activiteit voor een nationaal monopolie. Is dit monopolie eenmaal vernietigd, dan zal de Britse arbeidersklasse gedwongen zijn haar belangen, haar eigen bevrijding in eigen hand te nemen en een einde te maken aan het toonstelsel. Laat ons hopen, dat ze niet zo lang wacht.

Geschreven midden juni 1881.

Verschenen als hoofdartikel in

'The Labour Standard' nr. 7 van 18 juni 1881.

Twee voorbeeldige gemeenteraden

We hebben onze lezers beloofd hen op de hoogte te houden van de arbeidersbeweging zowel in het buitenland als hier te lande. We hebben hier en daar enkele berichten uit Amerika kunnen brengen en vandaag zijn we in staat melding te maken van enkele feiten uit Frankrijk — feiten van zulk een belangrijkheid, dat ze het verdienen in ons hoofdartikel vermeld te worden.

In Frankrijk zijn de talrijke systemen van openbare verkiezingen, zoals ze hier te lande nog in zwang zijn, onbekend. In plaats van een bepaalde vorm van stemrecht en van verkiezingsprocedure voor de parlamentsverkiezingen, een andere vorm voor de gemeenteraden en een derde vorm voor andere plaatselijke vertegenwoordigingen, is overal het gebruikelijke ilgemene kiesrecht en geheime stemming met stembriefjes regel. Toen de Socialistische Arbeiderspartij in Frankrijk werd op- icht, werd besloten arbeiderskandidaten te stellen niet alleen voor de Kamer, maar ook voor alle verkiezingen van gemeenteraden; en inderdaad behaalde de jonge partij bij de laatste verkiezing van gemeenteraden in Frankrijk, die op 9 januari van dit jaar werden gehouden, in een groot aantal industriesteden en plattelandsgemeenten, waaronder vooral mijnwerkersnederzettingen, een overwinning. Het lukte haar niet alleen kandidaten gekozen te krijgen, maar ze behaalde in enkele plaatsen zelfs de meerderheid in de raad, en zoals we zullen zien werd ten minste een gemeenteraad volledig uit arbeiders samengesteld.

Kort voor de oprichting van de 'Labour Standard' vond er een staking van fabrieksarbeiders plaats in Roubaix, dicht bij de Belgische grens. De regering stuurde er meteen troepen heen om de stad te bezetten en, onder het voorwendsel van het

handhaven van de orde (die op geen enkel moment bedreigd was), te pogen de stakers te provoceren tot handelingen die als voorwendsel konden dienen voor het ingrijpen van de troepen. Maar de bevolking bleef kalm. Een van de voornaamste oorzaken, waardoor zij aan alle provocaties weerstand kon bieden, was het optreden van de gemeenteraad. Deze bestond in meerderheid uit arbeiders. De redenen van de staking werden aan de raad voorgelegd en uitvoerig besproken. Het resultaat was, dat de raad niet alleen verklaarde dat de stakers gelijk hadden, maar dat hij ook *een bedrag van 50.000 franc* of 2000 Pond Sterling *uittrok ter ondersteuning van de stakers*. Deze steungelden konden niet uitbetaald worden, omdat volgens Frans recht de prefect van het departement de bevoegdheid heeft elk besluit van de gemeenteraden te annuleren, dat door hem wordt gezien als het overschrijden van hun bevoegdheden. Desalniettemin was de sterke morele ondersteuning, die de staking op deze wijze van de kant van de officiële vertegenwoordiging van de stad ontving, van grote waarde voor de arbeiders.

Op 8 juni ontsloeg de mijnmaatschappij van Commentry in het midden van Frankrijk (departement Allier) 152 man, die weigerden zich aan nieuwe ongunstige voorwaarden te onderwerpen. Daar dit een onderdeel vormde van een sinds lang toegepast systeem om geleidelijk slechtere arbeidsvoorwaarden in te voeren, legden alle mijnwerkers, ca. 1600 in getal, het werk neer. De regering stuurde dadelijk de gebruikelijke troepen om de stakers te intimideren resp. te provoceren. Maar ook hier sprong de gemeenteraad onmiddellijk voor de arbeiders in de bres. In een vergadering van 12 juni (bovendien een zondag) nam hij de volgende besluiten:

'1. Vermits het de plicht van de maatschappij is het bestaan te verzekeren van diegenen, die door hun arbeid het bestaan van allen mogelijk maken, en daar de gemeenten gehouden zijn dit te doen, wanneer de staat weigert deze plicht na te

komen, besluit deze raad, met instemming van de hoogstbelaste burgers, een lening van 25.000 franc (1000 Pond Sterling) aan te gaan ten behoeve van de mijnwerkers, die door het ongerechtvaardigde ontslag van 152 man uit hun midden gedwongen zijn in staking te gaan.’

Eenstemmig aangenomen met alleen het veto van de burgemeester tegen.

’2. Vermits de staat door het verkopen van waardevol nationaal eigendom, de mijnen van Commentry, aan een naamloze vennootschap de daar werkzame arbeiders heeft uitgeleverd aan de genade van genoemde vennootschap; en daar de staat als gevolg daarvan verplicht is er op toe te zien, dat de druk, die door de mijnmaatschappij op de mijnwerkers wordt uitgeoefend, niet een graad bereikt die hen direct in hun bestaan bedreigt; vermits de staat, door de mijnmaatschappij gedurende de thans aan de gang zijnde staking troepen ter beschikking te stellen, zelfs nog niet eens de neutraliteit heeft gehandhaafd, maar partij heeft getrokken voor de mijnmaatschappij,

nodigt deze raad uit naam van de belangen van de arbeidersklasse, die hij verplicht is te beschermen, de onderprefect van het district uit:

1) onmiddellijk de troepen terug te roepen, waarvan de volstrekt ongepaste aanwezigheid niets anders dan een provocatie betekent, en

2) zich met de beheerder van de mijnmaatschappij te verstaan ten einde te bewerkstelligen, dat de maatregel ongedaan gemaakt wordt die tot het uitbreken van de staking heeft geleid.’ Eenstemmig aangenomen.

In een derde besluit, dat eveneens eenstemmig werd aangenomen, had de raad — vrezend, dat de goedgekeurde lening op grond van de armoede van de gemeente niet realiseerbaar zou zijn — een openbare inschrijving opengesteld ter ondersteuning van de stakers en alle andere gemeenteraden in Frankrijk opgeroepen voor hetzelfde doel steungelden te sturen.

Hier hebben we dus een sprekend bewijs van wat de aanwezigheid van arbeiders niet alleen in het parlement, maar ook in gemeentelijke en alle overige lichamen betekent. Wat zou menige staking in Engeland anders aflopen, wanneer de mannen de plaatselijke gemeenteraad achter zich hadden! De Engelse gemeenteraden en de plaatselijke commissies, die voor een groot deel door arbeiders worden gekozen, bestaan thans bijna uitsluitend uit ondernemers, uit hun directe en indirecte agenten (advokaten enz.) en in het beste geval uit winkeliers. Zodra er een staking of een uitsluiting aan de gang is, wordt de gehele morele en materiële macht van de plaatselijke overheid ten gunste van de heren en tegen de arbeiders in beweging gebracht; zelfs de met het geld van de arbeiders betaalde politie wordt, net als in Frankrijk de troepen, ingeschakeld om de arbeiders tot onwettige handelingen te provoceren en dan korte metten met hen te maken. De besturen van de armenzorg weigeren in de meeste gevallen steun te verlenen aan de mannen, die naar hun mening zouden kunnen werken als ze maar wilden. En dat is nu eenmaal natuurlijk. In de ogen van dit soort lieden, die met verlof van de arbeiders de plaatselijke overheid vormen, is staking een openlijke rebellie tegen het maatschappelijke stelsel, een opstand tegen de geheiligde rechten van de eigendom. Daarom wordt ook bij elke staking en bij elke uitsluiting het gehele ontzaglijke morele en fysieke gewicht van de plaatselijke overheid in de waagschaal van de heren geworpen, zolang de arbeidersklasse het goed vindt dat de heren en de vertegenwoordigers van de heren in de plaatselijke vertegenwoordigende lichamen gekozen worden.

Wij hopen dat het optreden van de beide Franse gemeenteraden velen de ogen zal openen. Ook de Engelse arbeiders dient eens en voor altijd te worden gezegd, dat 'ze deze zaakjes in Frankrijk beter opknappen'. De Engelse arbeidersklasse heeft, met haar oude en machtige organisatie, met haar oeroude politieke vrijheden, haar langdurige ervaring in politieke acti

viteit, tegenover elk land van het continent een geweldige voorsprong. Desondanks hebben de Duitsers twaalf vertegenwoordigers van de arbeidersklasse naar de Rijksdag kunnen sturen, en zowel in Duitsland als in Frankrijk hebben vertegenwoordigers van de arbeidersklasse in talrijke gemeenteraden de meerderheid. Zeker, het stemrecht is in Engeland beknot; maar zelfs thans vormt de arbeidersklasse in alle grote steden en in de industriedistricten de meerderheid. Ze behoeft alleen maar te willen, en deze potentiële meerderheid wordt onmiddellijk een werkelijke, een macht in de staat, een macht in alle plaatsen waar de werkende bevolking geconcentreerd is. En als eerst eenmaal arbeiders zitting zullen hebben in het parlement, in de gemeenteraden en plaatselijke instellingen van maatschappelijk hulpbetoon, hoe lang zal het dan duren eer jullie ook in de ambtelijke instanties vertegenwoordigers van de arbeidersklasse zult hebben, die in staat zijn de dogberries,¹⁷ die nu zo vaak meedogenloos het volk als voetveeg gebruiken, een stok tussen de benen te gooien?

Geschreven in de tweede helft van juni 1881.

Verschenen als hoofdartikel in

'The Labour Standard' nr. 8 van 25 juni 1881.

Amerikaanse levensmiddelen en het vraagstuk van de grond

Sedert de herfst van 1837 zijn we gewend geraakt aan de import van geldpanieken en handelscrises uit New York naar Engeland. Minstens de helft van de om de tien jaar terugkerende industriële crises is in Amerika uitgebroken. Maar dat Amerika ook de eerbiedwaardige verhoudingen in de Engelse landbouw op hun kop zou zetten, de sinds onheuglijke tijden bestaande feodale betrekkingen tussen grondeigenaars en pachters zou revolutioneren, de rente in Engeland te gronde zou richten en de ruïnering van de farms in Engeland teweeg zou brengen — dit schouwspel bleef voorbehouden aan het laatste kwart van de 19de eeuw.

En toch is het zo. De maagdelijke grond van de prairies van het Amerikaanse Westen — die thans onder de ploeg komt, en niet in verspreide kleine percelen, maar op duizenden vierkante mijlen — begint thans de tarweprijs en dientengevolge ook de pachtprijs voor tarwegrond te bepalen. En geen oude grond kan daartegen concurreren. Het is voortreffelijk land, nauwelijks of licht glooiend, door geen steile bodemverheffingen onderbroken, nog precies in dezelfde toestand waarin het zich geleidelijk afzette op de bodem van een tertiaire oceaen, vrij van stenen, rotsen, bomen, zich zonder voorbereidend werk lenend tot onmiddellijke bewerking. Noch ontginning, noch drooglegging zijn nodig; men bewerkt het met de ploeg en meteen is het klaar om het zaad op te nemen en zal het twintig tot dertig tarweoogsten achter elkaar opleveren zonder dat er gemest behoeft te worden. Het is een grond, die geschikt is om er akkerbouw op de meest grootscheepse wijze op uit te oefenen, en dat gebeurt ook inderdaad. De Engelse boeren plachten trots te zijn op de omvang van hun landerijen, die nogal ver

schilden van de kleine hofsteden van de zelfstandige boeren op het vasteland; maar wat zijn de grootste landgoederen van het Verenigde Koninkrijk vergeleken met de farms van de Amerikaanse prairie, die 40.000 acres ¹⁸ en meer omvatten en door regelrechte legers van mannen, paarden en gereedschappen worden bewerkt, door mannen die als soldaten worden gedriid, gecommandeerd en georganiseerd?

Deze Amerikaanse revolutie van de akkerbouw maakt het, samen met het revolutioneren van de transportmiddelen, zoals de Amerikanen die hebben uitgevonden, mogelijk de tarwe tegen zulke lage prijzen naar Europa te brengen, dat geen Europese landbouwer daarmee kan concurreren — althans zolang van hem wordt verwacht dat hij pacht betaalt. Men denke maar eens aan het jaar 1879, toen dit zich voor het eerst deed gevoelen. De oogst was in heel Europa slecht; in Engeland was er een misoogst. Desondanks bleven, dank zij het Amerikaanse graan, de prijzen nagenoeg onveranderd. Voor het eerst had de Engelse pachter gelijktijdig een slechte oogst en lage tarweprijzen. De pachters begonnen zich toen te roeren en de grondbezitters werden onrustig. Het daarop volgende jaar, toen de oogst beter was, daalden de prijzen nog meer. De graanprijs wordt thans bepaald door de produktiekosten in Amerika vermeerderd met de transportkosten. En dat zal met de jaren steeds meer het geval zijn, naarmate meer nieuwe prairiegrond wordt omgeploegd. De legers van landarbeiders, die daartoe nodig zijn, leveren wij zelf uit Europa, doordat we emigranten naar de overkant sturen.

Vroeger konden pachters en grondbezitters, wanneer graan dan niets opbracht, zich troosten met de gedachte dat althans vlees wel wat opleverde. Akkerland werd dan omgezet in weiland, en alles was weer opperbest geregeld. Vandaag is evenwel ook deze uitweg afgesneden. In steeds grotere hoeveelheden wordt Amerikaans vlees en Amerikaans vee hier heen gestuurd. En dat is nog niet alles. En zijn ten minste twee grote

landen met veeteelt, die ijverig speuren naar wegen en middelen om hun reusachtige overschot aan vlees, dat thans niet wordt benut, naar Europa en in het bijzonder naar Engeland te kunnen uitvoeren. Gezien het tegenwoordige peil van de wetenschap en de snelle vooruitgang bij de praktische toepassing ervan kunnen we er zeker van zijn, dat op zijn laatst over een paar jaar Australisch en Zuidamerikaans rund- en schapevlees in onberispelijk verse staat en in reusachtige hoeveelheden hierheen gestuurd zal worden. Hoe moet het dan met de welvaart van de Britse pachter, met de hoge inkomsten van de Britse grondbezitter? Het is natuurlijk heel aardig om kruisbessen, aardbeien enz. te telen — maar de markt is nu al voldoende daarvan voorzien. Ongetwijfeld zou de Britse arbeider heel wat meer van deze lekkernijen kunnen consumeren — maar dan moet men wel eerst zijn loon verhogen.

Het behoeft nauwelijks betoog, dat deze nieuwe Amerikaanse concurrentie op landbouwgebied haar uitwerking ook doet gevoelen op het vasteland. De meestal tot over zijn oren in hypotheekschulden zittende kleine zelfstandige boer, die in plaats van de pacht, die de Engelse en Ierse boer moet opbrengen, rente en proceskosten moet betalen, voelt die al net zo. Deze Amerikaanse concurrentie heeft de eigenaardige uitwerking, dat niet alleen de grote grondeigendom er nutteloos door wordt, maar ook de kleine, doordat ze beide onrendabel maakt.

Men zou hiertegen kunnen inbrengen, dat men met het systeem van de roofofbouw op de grond, dat thans in het Verre Westen wordt gevolgd, niet eeuwig kan doorgaan en dat de zaken tenslotte weer op hun pootjes terecht moeten komen. Natuurlijk kan het niet eeuwig duren; maar er is genoeg maagdelijke grond om dit proces nog een eeuw voort te zetten. Bovendien zijn er andere landen, die soortgelijke voordelen bieden. Je hebt de hele Zuidrussische steppe, waar grond opgekocht is door zakenlui, die dezelfde methoden toepassen. Je

hebt de reusachtige pampa's van de Argentijnse Republiek en nog meer gebieden; alles bijeen grond, die zich in gelijke mate leent voor het moderne systeem van de reuzenbedrijven in de landbouw en van de goedkope produktie. Dit systeem zal dan ook, eer het afgedaan zal hebben, lang genoeg hebben bestaan om alle grondbezitters van Europa, de groten zowel als de kleinen, op zijn minst twee keer kapot te maken.

En wat zal nu het einde van dit alles zijn? Het einde zal en moet zijn, dat wij gedwongen zullen zijn alle grond te nationaliseren en over te gaan tot de coöperatieve bewerking ervan onder controle van het volk. Dan, en alleen dan, zal de bewerking weer lonend worden, zowel voor de boeren als voor de gehele natie, ongeacht wat de prijs van het Amerikaanse en welk ander graan en vlees ook mag zijn. En mochten de grondbezitters ondertussen werkelijk naar Amerika gaan, waartoe zij meer of minder geneigd schijnen te zijn, dan wensen wij hun een goede reis.

Geschreven eind juni 1881.

Verschenen als hoofdartikel in

'The Labour Standard'

nr. 9 van 2 juli 1881.

De loontheorie van de Anti-Graanwet-Liga

Elders in dit blad publiceren wij een brief van de heer J. Noble, die het niet eens is met enkele van onze opmerkingen in een hoofdartikel van de 'Labour Standard' van 18 juni. Ofschoon wij de kolommen van onze hoofdartikelen natuurlijk niet kunnen vullen met polemieken over historische feiten of economische theorieën, willen wij voor deze keer toch antwoord geven aan een man, die het, hoewel in officiële partijfunctie sprekend, klaarblijkelijk eerlijk meent.

Tegen onze bewering, dat met het opheffen van de graanwetten het doel was nagestreefd, te komen tot 'verlaging van de broodprijs en daardoor van de geldlenen', brengt de heer Noble in, dat dit een protectionistische dwaalleer' is geweest, waartegen de Liga onvermoeid strijd heeft gevoerd; als bewijs daartoe haalt hij enkele passages aan uit redevoeringen van Richard Cobden en een memorandum van de raad van de Liga.

De schrijver van het artikel, waar het hier om gaat, leefde in die tijd in Manchester — als fabrikant onder fabrikanten. Hij weet uiteraard heel goed wat de officiële leer van de Liga was. Teruggebracht tot haar kortste, heel in het algemeen erkende uitdrukking (want er zijn tal van varianten), luidt ze als volgt: De afschaffing van de douanetarieven voor graan zal de omvang van onze handel met het buitenland vergroten, zal onze invoer direct doen toenemen, waartegenover buitenlandse klanten onze fabrikaten zullen kopen en zodoende de vraag naar onze industriegoederen zullen doen toenemen; op die manier zal de vraag naar de arbeid van onze industrie- arbeiders groter worden en dientengevolge moeten de lonen stijgen. Dank zij het dag in dag uit en jaar na jaar volgehouden

herhalen van deze theorie zijn officiële vertegenwoordigers van de Liga, oppervlakkige economen als zij waren, tenslotte met de verbazingwekkende bewering voor de dag kunnen komen dat de lonen in een omgekeerde verhouding niet tot de winst, maar tot de levensmiddelenprijs stijgen en dalen, dat duur brood lage lonen betekent en goedkoop brood hoge lonen. Daarmee werden de om de tien jaren weerkerende economische crises, die er zowel voor als na het opheffen van de graanwetten zijn geweest, door de woordvoerders van de Liga als louter uitwerkingen van de graanwetten afgeschilderd, die beslist zouden verdwijnen zodra deze afschuwelijke wetten afgeschaft zouden zijn; de graanwetten waren de enige grote hinderpaal tussen de Britse fabrikant en de arme buitenlanders, die, ongekleeed en van koude rillend wegens gebrek aan Britse stoffen, reikhalzend uitzagen naar de voortbrengselen van deze fabrikanten. Op die manier kon Cobden inderdaad in de door de heer Noble geciteerde passage doen uitkomen, dat de depressie in zaken en het dalen van de lonen van 1839 tot 1842 gevolgen waren geweest van de zeer hoge graanprijzen van die jaren, terwijl het hier slechts een van de geregelde fasen van economische depressie betrof, die zich tot vandaag aan toe om de tien jaar met de grootste regelmaat herhalen; een fase die weliswaar werd verlengd en verergerd door slechte oogsten en door de dwaze inmenging van de wetgeving ten gunste van de hebzuchtige grondbezitters.

Dat was de officiële theorie van Cobden, die met al zijn agitatorische handigheid een slechte zakenman en een oppervlakkige econoom was; hij heeft er ongetwijfeld even oprecht in geloofd als meneer Noble er vandaag nog in gelooft. De meerderheid van de Liga bestond evenwel uit praktische zakenlieden, die in zaken bekwaamer waren en in het algemeen ook meer succes hadden dan Cobden. En bij hen stond de zaak heel anders. Natuurlijk, tegenover vreemden en in openbare vergaderingen, vooral tegenover hun 'handen', werd de officiële

theorie in het algemeen als 'de zaak' hooggehouden. Maar wanneer zakenlieden op zaken uit zijn, lopen zij in de regel tegenover hun klanten niet met het hart op de tong; mocht de heer Noble een andere mening toegedaan zijn, dan doet hij er beter aan uit de buurt te blijven van de beurs van Manchester. Wanneer men dan eens nader informeerde naar wat men eronder verstond dat de vrije handel in graan zou leiden tot een verhoging van de lonen, dan bleek, dat daarmee een toeneming van de koopkracht van de lonen was bedoeld, waarbij werd aangenomen dat het volstrekt mogelijk was, dat het geldbedrag van de lonen in het geheel niet steeg — maar was dat dan op de keper beschouwd niet ook een loonsverhoging? Als men verder ging graven kwam gewoonlijk voor de dag, dat het geldbedrag van de lonen zelfs kon dalen, terwijl de prettige dingen die de arbeider voor dit verminderde geldbedrag kreeg, nog altijd belangrijker waren dan die, waarin hij zich op het ogenblik verheugt. En als men dan nog nadrukkelijker de vraag stelde, langs welke weg dan wel de verdachte reusachtige uitbreiding van de handel tot stand moest komen, kreeg men al gauw te horen, dat hoofdzakelijk gerekend werd op de laatst genoemde mogelijkheid: een verlaging van het geldbedrag van de lonen, verbonden met een daling van de broodprijs enz., die deze loonsverlaging ruimschoots zou compenseren. Er waren trouwens velen die helemaal geen moeite deden te verhelten, dat goedkoop brood heel eenvoudig nodig was om het geldbedrag van de lonen te verlagen en daarmee de buitenlandse concurrentie uit het veld te slaan. En er achter te komen dat dit werkelijk het doel en het streven was van de meerderheid van de fabrikanten en handelaren, waaruit de Liga overwegend bestond, was niet al te moeilijk voor iemand, die gewend was met handelaren om te gaan en daardoor ook gewend was niet ieder woord van hen als een evangelie te aanvaarden. Dat hebben wij gezegd en we zeggen het nogmaals. Over de officiële leer van de Liga hebben we geen woord vuil

gemaakt. Ze was economisch een ‘dwaalleer’ en praktisch louter een dekmantel voor zelfzuchtige doeleinden, al werd ze ook door heel wat van haar leiders zo vaak herhaald, dat zij er tenslotte zelf in gingen geloven.

Zeer amusant is het verwijzen van de heer Noble naar Cobdens woorden over de arbeidersklasse, die bij het vooruitzicht van een graanprijs van 25 shilling per quarter ‘vol voldoening in haar handen wrijft’. De arbeidersklasse van die jaren versmaadde volstrekt geen goedkoop brood; maar haar ‘voldoening’ over de kuiperijen van Cobden en Co. was zo groot, dat ze het voor de Liga gedurende verscheidene jaren onmogelijk heeft gemaakt in het hele Noorden ook maar één werkelijk openbare bijeenkomst te beleggen. De schrijver van dit artikel had de ‘voldoening’ in 1843 aanwezig te zijn in de stedelijke vergaderzaal te Salford, toen de Liga een laatste poging deed om tot zo’n bijeenkomst te komen, en er getuige van te zijn hoe zij louter door het indienen van een amendement ten gunste van het Handvest van het Volk³ bijna uit elkaar werd gejaagd. Sindsdien gold voor alle bijeenkomsten de regel: ‘Toegang slechts met toegangskaart’, die volstrekt niet voor iedereen verkrijgbaar was. Van dit moment af was het afgelopen met de ‘chartistische obstructie’. De werkende massa’s hadden hun doel bereikt — het bewijs te leveren dat de Liga *geenszins* de belangen van de massa’s behartigde, zoals zij beweerde.

Tot slot enkele woorden over de loontheorie van de Liga. De gemiddelde prijs van een waar is gelijk aan haar produktie-kosten; het effect van vraag en aanbod is, dat die prijs teruggebracht wordt tot deze norm, waar omheen hij schommelt. Als dit opgaat voor alle waren, gaat het ook op voor de waar arbeid (of, nauwkeuriger gezegd, arbeidskracht). Dan wordt de loonhoogte bepaald door de prijs van die waren, die tot het gewone en noodzakelijke verbruik van de arbeider behoren. Met andere woorden, de lonen stijgen en dalen — bij overigens

ongewijzigde omstandigheden — met de prijs van de voor het leven noodzakelijke waren. Dat is een wet van de politieke economie, waartegenover alle Perronet Thompsons, Cobdens en Brights eeuwig machteloos zullen staan. Alle overige omstandigheden blijven echter geenszins steeds ongewijzigd, en daarom wordt het effect van deze wet in de praktijk gewijzigd door de gelijktijdige inwerking van andere economische wetten; deze wet laat zich niet duidelijk herkennen en soms zelfs in die mate, dat het enige moeite kost haar op het spoor te komen. Deze omstandigheid heeft voor de vulgariserende en de vulgair-economen sinds de tijden van de Anti-Graanwet-Liga als voorwendsel gediend voor de bewering, dat allereerst de arbeid en vervolgens alle andere waren geen werkelijk te bepalen waarde hadden, maar slechts een schommelende prijs die, onafhankelijk van de produktiekosten, in meerdere of mindere mate werd gereguleerd door vraag en aanbod, en dat men om de prijzen en daarmee de lonen te verhogen niets anders hoefde te doen dan de vraag te vergroten. Op die manier ontliiep men het onaangename verband tussen de loonhoogte en de levens- middelenprijzen en kon men stoutmoedig de lompe, belachelijke leer uitbazuinen, dat duur brood lage lonen en goedkoop brood hoge lonen betekent.

Misschien zal de heer Noble vragen of de lonen bij het tegenwoordige goedkope brood in het algemeen niet even hoog of zelfs nog hoger zijn dan bij het door invoerrechten duur gemaakte brood van voor 1847. Om deze vraag te beantwoorden zou een diepgaand onderzoek nodig zijn. Maar één ding is zeker: Waar een industrietak floreerde en de arbeiders tegelijkertijd een sterke organisatie hadden om hun belangen te verdedigen, zijn hun lonen in het algemeen niet gedaald en soms misschien zelfs gestegen. Dat bewijst echter alleen maar dat de mensen vóór die tijd onderbetaald waren. Waar een industrietak in verval raakte of waar de arbeiders niet in sterke vakbonden georganiseerd waren, zijn de lonen zonder uitzondering

gedaald, vaak tot op een hongerpeil. Ga naar het Londense East-end en overtuig u met eigen ogen!

Geschreven begin juli 1881.
Verschenen als hoofdartikel in
'The Labour Standard'
nr. 10 van 9 juli 1881.

Een arbeiderspartij

Hoe vaak zijn wij al niet door vrienden en sympathiserenden gewaarschuwd: 'Laat je niet in met partijpolitiek!' En ze hadden volkomen gelijk, voorzover het gaat om de tegenwoordige Engelse partijpolitiek. Een arbeidersorgaan mag noch voor de Whigs, noch voor de Tories ⁹ zijn, noch voor de conservatieven, noch voor de liberalen, het mag zelfs niet radikaal zijn in de tegenwoordige partijbetekenis van het woord. Conservatieven, liberalen, radikalen — zij allen vertegenwoordigen slechts de belangen van de heersende klassen en de diverse schakeringen van opvattingen, die onder de grondbezitters, kapitalisten en kleine handelaren opgeld doen. Als ze de arbeidersklasse vertegenwoordigen, doen ze dat beslist verkeerd en slecht. De arbeidersklasse heeft politiek zowel als sociaal haar eigen belangen. Hoe zij opkomt voor datgene, wat zij als haar sociale belangen beschouwt, wordt aangetoond door de geschiedenis van de vakverenigingen en van de beweging voor het verkorten van de arbeidstijd. Haar politieke belangen evenwel laat zij nagenoeg volledig over aan de Tories, Whigs en radikalen, aan hen die tot de hogere klasse behoren; en sedert bijna een kwart eeuw heeft de arbeidersklasse van Engeland er zich mee vergenoegd zo te zeggen het aanhangsel van de 'Grote Liberale Partij' te vormen.

Een dergelijke politieke houding is de best georganiseerde arbeidersklasse van Europa onwaardig. In andere landen zijn de arbeiders stukken actiever geweest. Duitsland heeft al langer dan tien jaar een arbeiderspartij (de sociaal-democraten), die over tien zetels in de Rijksdag beschikt en Bismarck door haar groei zo'n schrik heeft aangejaagd, dat hij zijn toevlucht heeft genomen tot de beruchte onderdrukingsmaatregelen, waarvan wij elders in dit blad melding maken.¹⁹ Maar Bismarck

ten spijt boekt de arbeiderspartij voortdurend vooruitgang; nog vorige week heeft zij in de gemeenteraad van Mannheim zestien zetels en in de Landdag van Saksen een zetel veroverd. In België, Nederland en Italië heeft men het Duitse voorbeeld nagevolgd; er bestaat in elk van die landen een arbeiderspartij, alhoewel de kiescensus daar te hoog is dan dat ze op dit moment ook maar enige kans zouden maken om afgevaardigden naar de wetgevende organen te sturen. In Frankrijk is de opbouw van de arbeiderspartij juist thans in volle gang; ze heeft bij de laatste verkiezingen in verscheidene gemeenteraden de meerderheid behaald en ze zal bij de algemene Kamerverkiezingen in oktober aanstaande ongetwijfeld een aantal zetels veroveren. Zelfs in Amerika, waar de overgang uit de arbeidersklasse naar die van de farmers, kooplieden of kapitalisten nog altijd betrekkelijk gemakkelijk is, achten de arbeiders het nodig zich in een onafhankelijke partij aaneen te sluiten. Overal strijdt de arbeider voor de politieke macht, voor de directe vertegenwoordiging van zijn klasse in de wetgevende organen — overal, alleen in Groot-Brittannië niet.

En toch is in Engeland nog nooit zo sterk als tegenwoordig het besef aanwezig geweest, dat de oude partijen gedoemd zijn onder te gaan, dat de oude schibbolets ²⁰ zinloos geworden zijn, dat de oude leuzen zichzelf overleefd hebben en dat de oude universele middelen hun effect verloren hebben. Verstandige mannen uit alle klassen beginnen in te zien, dat een nieuwe weg moet worden ingeslagen en dat deze nieuwe weg alleen maar in de richting van de democratie kan liggen. In Engeland echter, waar de industriële en agrarische arbeidersklasse de overgrote meerderheid van de bevolking vormt, betekent democratie niet meer en niet minder dan de heerschappij van de arbeidersklasse. Laat de arbeidersklasse zich voorbereiden op de taak die haar wacht — op de heerschappij over het grote Britse rijk; laat haar gewaar worden welke verantwoordelijkheid haar onvermijdelijk zal toekomen. En de beste manier om

dit te bereiken is, de macht waarover ze reeds beschikt, de feitelijke meerderheid die zij in elke grote stad van het koninkrijk bezit, ervoor te gebruiken om mensen uit haar eigen rijen naar het parlement af te vaardigen. Bij het tegenwoordige kiesrecht voor hoofden van huishoudingen zouden met gemak veertig of vijftig arbeiders naar het Lagerhuis gestuurd kunnen worden, waar een dergelijke grondige verversing van het bloed waarlijk hoognodig is. Alleen al met dit aantal arbeiders in het parlement zou het onmogelijk zijn de Ierse Landbill steeds meer te laten worden tot een Ierse Landbull,²¹ zoals dat tegenwoordig het geval is, namelijk tot een schadeloosstellingswet voor de Ierse grondbezitters; dan zou het onmogelijk zijn, dat men zich verzet tegen het verlangen tot herverdeling van de zetels, tot het effectief bestraffen van verkiezingsomkoperij, tot het voor rekening van de staat nemen van de verkiezingsuitgaven, zoals dat overal buiten Engeland het geval is, enz.

Er kan daarenboven in Engeland geen werkelijk democratische partij bestaan die geen arbeiderspartij is. Verlichte mannen uit andere klassen (waar ze overigens helemaal niet zo overmatig talrijk voorkomen als men ons wel wil doen geloven) zouden zich bij deze partij kunnen aansluiten en haar, nadat zij bewijzen van hun oprechtheid geleverd hebben, zelfs in het parlement kunnen vertegenwoordigen. Dat is overal het geval. In Duitsland bij voorbeeld zijn de arbeidersvertegenwoordigers niet in ieder geval werkelijke arbeiders. Maar geen enkele democratische partij zal in Engeland of waar dan ook blijvend succes hebben, als ze geen arbeiderspartij met een uitgesproken klassekarakter is. Als men dat loslaat, blijft er niets anders over dan sektarisme en bedrog.

Voor Engeland geldt dit zelfs nog sterker dan voor het buitenland. Er is van de kant van de radikalen helaas genoeg bedrog geweest sinds het uiteenvallen van de eerste arbeiderspartij in de geschiedenis — de partij der Chartisten. Tja, maar de Chartisten hebben toch maar schipbreuk geleden en niets

bereikt. Is dat nu wel zo? Van de zes punten van het Handvest zijn er nu twee — de geheime stemming en het afschaffen van de vermogenscensus — in de wet vastgelegd. Een derde punt, het algemene kiesrecht, is in de vorm van het stemrecht voor de hoofden van huishoudingen althans bij benadering bereikt; een vierde punt, de gelijkheid van de kiesdistricten, is duidelijk in zicht als een door de tegenwoordige regering beloofde herziening. De ineenstorting van de Chartisten-beweging heeft er dus toe geleid, dat ruimschoots de helft van haar program is verwezenlijkt. Als alleen al de herinnering aan een voorbijge politieke organisatie van de arbeidersklasse tot deze politieke en bovendien nog tot een reeks sociale hervormingen heeft kunnen leiden, welk een uitwerking zal dan wel het feitelijke bestaan van een politieke arbeiderspartij hebben, die op veertig of vijftig vertegenwoordigers in het parlement steunt? We leven in een wereld, waarin ieder voor zich zelf moet zorgen. De Engelse arbeidersklasse echter staat de klassen van grondbezitters, kapitalisten en kleine handelaren, met hun aanhangsel van advocaten, krantenschrijvers enz., toe haar belangen te behartigen. Het is geen wonder, dat hervormingen in het belang van de arbeiders slechts zo langzaam en slechts zo erbarmelijk druppelsgewijs tot stand komen. De arbeiders van Engeland behoeven alleen maar te willen, en ze hebben de macht om elke sociale en politieke hervorming te bewerkstelligen, die hun positie vereist. Waarom zouden ze zich daarvoor niet inspannen?

Geschreven half juli 1881.

Verschenen als hoofdartikel in

'The Labour Standard'

nr. 12 van 23 juli 1881.

Bismarck en de Duitse arbeiderspartij

De Engelse burgerlijke pers is de laatste tijd zeer zwijgzaam geweest over het hondse optreden van Bismarck en zijn creaturen tegenover de leden van de Sociaal-democratische Arbeiderspartij in Duitsland. De enige uitzondering vormde tot op zekere hoogte de 'Daily News'.²² Vroeger was de verontwaardiging in de Engelse dag- en weekbladen werkelijk enorm, wanneer in het buitenland despotische regeringen zich dergelijke handelingen van willekeur op kosten van hun onderdanen veroorloofden. Maar hier zijn arbeiders het slachtoffer van de onderdrukking, arbeiders die trots op die naam zijn; daarom verheimelijken de persvertegenwoordigers van 'de betere kringen', van 'de hoogste tienduizend', de feiten. En te oordelen naar de hardnekkigheid van hun zwijgen lijkt het er welhaast op, dat zij ze goedkeuren. Zeg nu zelf, wat hebben arbeiders met politiek te maken? Laten ze dat toch overlaten aan de 'betere' standen! Er is daarnaast voor het zwijgen van de Engelse pers nog een andere reden: Het is bar moeilijk in één adem een aanval te doen op Bismarcks dwangwet en op de manier waarop hij die uitvoert, en de dwangmaatregelen van de heer Forster in Ierland te verdedigen.²³ Dat is een bijzonder gevoelig punt, waaraan niet geraakt mag worden. Men kan van de burgerlijke pers bezwaarlijk verwachten, dat zij er zelf op wijst hoezeer het morele aanzien van Engeland in Europa en Amerika heeft geleden door het optreden van de tegenwoordige regering in Ierland.

Bij elke algemene verkiezing is de Duitse arbeiderspartij met een snel groeiend aantal stemmen uit de bus gekomen; bij de laatste verkiezingen kregen haar kandidaten meer dan 600.000 stemmen, bij de verkiezingen daarvoor meer dan 500.000. Berlijn koos twee sociaal-democraten, Elberfeld-Barmen één,

Breslau en Dresden elk één; er werden tien zetels veroverd, en dat nog wel bij de coalitie van de regering met het totaal van de liberale, conservatieve en katholieke partijen, bij het geschreeuw ter gelegenheid van de twee pogingen om een aanslag op de keizer te plegen, waarvoor alle andere partijen unaniem de arbeiderspartij verantwoordelijk stelden. In die situatie gelukte het Bismarck een wetsvoorstel er door te drukken, waardoor de sociaal-democratie buiten de wet werd geplaatst. De kranten van de arbeiders, meer dan vijftig in getal, evenals hun verenigingen werden verboden, hun clubs gesloten, hun gelden in beslag genomen, hun bijeenkomsten door de politie ontbonden, en als bekroning van het geheel werd beschikt, dat over hele steden en districten de 'staat van beleg' kan worden uitgeroepen, net als in Ierland. Maar wat zelfs Engelse uitzonderingswetten in Ierland ²⁴ nooit hebben gedurfd, dat deed Bismarck in Duitsland. In alle districten waar de 'staat van beleg' was afgekondigd kreeg de politie het recht iedereen uit te wijzen, tegen wie zij 'voldoende verdenking' koesterde dat hij socialistische propaganda bedreef. Over Berlijn werd natuurlijk onmiddellijk de staat van beleg afgekondigd en honderden (met hun gezinnen duizenden) werden er uitgewezen. Want de Pruisische politie wijst steevast huisvaders uit; jonge, ongetrouwde mensen laat ze in het algemeen ongemoeid; voor hen zou uitwijzing geen zware straf zijn, maar voor huisvaders betekent ze in de meeste gevallen een langdurige periode van ellende, zo al niet volledige ruïnering. Toen koos Hamburg een arbeider in de Rijksdag en meteen werd daar de staat van beleg afgekondigd. De eerste ploeg uitgewezenen uit Hamburg telde tegen de honderd personen, waarbij meer dan driehonderd gezinsleden kwamen. De arbeiderspartij bracht binnen twee dagen het geld bijeen om de kosten voor de reis en andere directe behoeften te dekken. Thans is ook in Leipzig de staat van beleg afgekondigd, en wel met geen ander motief dan dat de regering anders de partijrganisatie niet zou kunnen uiteen

slaan. Meteen de eerste dag werden 33 mannen uitgewezen, overwegend gehuwden met een gezin. Bovenaan de lijst staan drie afgevaardigden van de Duitse Rijksdag; misschien stuurt meneer Dillon hun een felicitatieschrijven met het oog op het feit dat zij er toch nog niet zo slecht aan toe zijn als hij zelf.²⁵

Dat is evenwel nog niet alles. Nadat de arbeiderspartij eerst in alle vorm buiten de wet is geplaatst en van alle politieke rechten is beroofd, waarin de overige Duitsers zich zogenaamd verheugen, pas dan kan de politie met de afzonderlijke leden van deze partij naar willekeur handelen. Onder het voorwendsel van huiszoeking naar verboden geschriften onderwerpt zij hun echtgenoten en dochters aan de meest onfatsoenlijke en hondse behandeling. De leden zelf worden volkomen willekeurig door de politie gearresteerd, wekenlang in voorarrest gehouden en pas vrijgelaten nadat ze maandenlang in de gevangenis hebben gezeten. Er worden nieuwe, aan het wetboek van strafrecht onbekende strafbare handelingen door de politie uitgevonden, terwijl de bepalingen van dit wetboek zelf tot ver over de grenzen van het mogelijke heen worden uitgerekt. En vaak genoeg vindt de politie justitiële ambtenaren en rechters, die voldoende gecorrumpeerd of fanatiek genoeg zijn om haar de helpende hand te bieden en te steunen; de carrière hangt er immers van af! Wat hiervan het resultaat is, laten de volgende verbazingwekkende cijfers zien. In het ene jaar van oktober 1879 tot oktober 1880 waren alleen al in Pruisen niet minder dan 1108 personen in gevangnissen opgesloten wegens hoogverraad, landverraad, majesteitsschennis enz., terwijl niet minder dan 10.094 personen opgesloten zaten wegens politieke laster, belediging van Bismarck, smaad jegens de regering enz. Elfduizenttweehonderdentwee politieke gevangenen — dat overtreft zelfs de Ierse heldendaden van de heer Forster!

En wat heeft Bismarck met al deze daden van geweld bereikt? Evenveel als meneer Forster in Ierland. De Sociaaldemocratische Partij bloeit evenzeer en bezit een even hechte

organisatie als de Ierse Landliga.²⁶ Enkele dagen geleden hebben verkiezingen plaatsgehad voor de gemeenteraad van Mannheim. De arbeiderspartij had zestien kandidaten gesteld en wist hen allen met een meerderheid van bijna drie tegen een gekozen te krijgen. Toen stelde Bebel — Rijksdagafgevaardigde voor Dresden — zich in het kiesdistrict Leipzig kandidaat voor de Saksische Landdag. Bebel is zelf arbeider (houtdraaijer) en een van de beste sprekers, zo niet de beste, in Duitsland. Om zijn verkiezing te verijdelen wees de regering zijn hele verkiezingscomité uit. Met welk resultaat? Dat Bebel, ondanks de beknutting van het stemrecht, met grote meerderheid werd gekozen. Bismarcks dwangmaatregelen hebben dus in het geheel geen nut; integendeel, ze maken het volk verbitterd. Diegenen, wie alle legale mogelijkheden om zich te doen gelden ontnomen zijn, zullen op een goede dag hun toevlucht nemen tot illegale middelen. Niemand kan hun daarvan een verwijt maken. Hoe vaak hebben de heren Gladstone en Forster deze leer niet verkondigd? En hoe treden ze thans in Ierland op?

Geschreven midden juli 1881.

Verschenen als hoofdartikel in

'The Labour Standard' nr. 12 van 23 juli 1881.

Katoen en ijzer

Katoen en ijzer zijn de twee belangrijkste grondstoffen van deze tijd. De natie, die de leidende positie inneemt op het gebied van de fabrikage van katoenen stoffen en ijzerwaren, neemt de leidende plaats in wat de industrienaties in het algemeen betreft. Omdat en voor zolang dit voor Engeland geldt, daarom en zolang zal Engeland de eerste industrienatie in de wereld zijn.

Men zou op grond hiervan kunnen verwachten, dat het de arbeiders van de katoen- en ijzerindustrie in Engeland bijzonder goed gaat, dat de zaken in deze artikelen gezien de markt- beheersende positie van Engeland al maar floreren en dat het ten tijde van de agitatie voor de vrijhandel beloofde Duizendjarige Rijk van Overvloed althans voor deze beide industrietakken is verwezenlijkt. Maar ach! Dit is, zoals bekend, geenszins het geval, en mocht de toestand van het werkende volk niet slechter, maar in sommige gevallen zelfs beter zijn geworden, dan heeft het dat hier, net als in andere industrietakken, uitsluitend te danken aan zijn eigen inspanningen — aan een sterke organisatie en aan harde stakingsgevechten. We weten, dat de katoen- en ijzerindustrie na enkele jaren van voorspoed omstreeks en kort na 1874 volledig in elkaar is gestort; fabrieken werden gesloten, hoogovens gedoofd, en waar de produktie werd voortgezet was korter werken de regel. Dergelijke perioden van economische crisis heeft men ook al vroeger gekend; ze keren door de bank genomen om de tien jaren terug, duren, hun tijd uit en worden gevolgd door een nieuwe periode van voorspoed enzovoorts.

De tegenwoordige periode van depressie, vooral in de katoenen ijzerindustrie, is echter gekenmerkt door het feit dat ze nu al enkele jaren langer duurt dan gewoonlijk. Er zijn verschei-

dene pogingen gedaan, verscheidene aanzetten geweest om de zaak nieuw leven in te blazen, doch tevergeefs. Alhoewel de tijd van de eigenlijke crisis voorbij is, duurt de flauwte in het zakenleven voort en zijn de markten nog steeds niet in staat de gehele produktie op te nemen.

De oorzaak hiervan is, dat bij ons tegenwoordige systeem van toepassing van machinerie voor de produktie niet alleen van industriegoederen, maar ook van machines zelf, de produktie met een ongelooflijke snelheid kan worden uitgebreid. Als de fabrikanten dat zouden willen, zouden ze zonder moeite in één enkele periode van voorspoed de installaties voor het spinnen en weven, voor het bleken en bedrukken van katoenen stoffen dermate kunnen uitbreiden, dat zij vijftig procent meer waren zouden kunnen produceren, en zouden ze de gehele produktie van ruw ijzer en alle mogelijke ijzerwaren tot het dubbele kunnen opvoeren. De produktieverhoging heeft in werkelijkheid echter niet een dergelijke omvang bereikt, al was ze overigens bijzonder hoog vergeleken met de verhoging in vroegere perioden van bloei. Het gevolg hiervan is chronische overproduktie, chronische depressie in het zakenleven. De fabrikanten kunnen het zich veroorloven af te wachten, op z'n minst geruime tijd, terwijl de arbeiders eronder moeten lijden; want voor hen betekent het chronische armoede en het voortdurende gevaar in het armenhuis terecht te komen.

Dit is dus het resultaat van het glorieuze systeem van de ongebreidelde concurrentie, dit is de realisering van het door Cobden, Bright en Co. beloofde Duizendjarige Rijk! Dat is het wat het voor de werkende bevolking in petto heeft als zij, zoals in de loop van de laatste vijftientig jaar, de leiding van de economische politiek van het Empire overlaat aan zijn 'natuurlijke leiders', aan die 'captains of industry', die volgens Thomas Carlyle ertoe zijn geroepen het bevel te voeren over het industriële leger van het land.²⁷ Fraaie industrie kapiteins! Vergeleken met hen waren in 1870 de generaals van Louis-

Napoleon genieën. Elke van deze zogenaamde industrie- kapiteins afzonderlijk bestrijdt alle overige, handelt uitsluitend in eigen belang, vergroot zijn bedrijf zonder er rekening mee te houden wat zijn burenen doen, en tenslotte ontdekken zij allen tot hun grote verrassing, dat overproduktie het resultaat is. Ze kunnen zich niet verenigen om de produktie te regelen; ze kunnen zich maar voor één doel verenigen, namelijk *de lonen van hun arbeiders laag te houden*. En op die manier — door het zonder overleg uitbreiden van de produktiekracht van het land tot ver over de opnamecapaciteit van de markten — beroven zij hun arbeiders van de betrekkelijke verlichting, die een periode van matige bloei hun zou opleveren en waarop ze na de lange periode van crisis aanspraak zouden mogen maken, om hun inkomsten weer op het gemiddelde peil te brengen. Kan men nog altijd niet begrijpen, dat de fabrikanten als klasse het vermogen hebben verloren nog langer leiding te geven aan de grote economische belangen van het land, ja zelfs aan het produktieproces? En is het niet absurd — al is het ook een feit —, dat de ergste vijand van de arbeiders van Engeland de onophoudelijk groeiende produktiviteit van hun eigen handen is?

Er dient nog een andere omstandigheid in de overweging te worden betrokken. De Engelse fabrikanten zijn niet de enigen die hun produktiekracht vergroten. Dat gebeurt ook in andere landen. De statistiek geeft ons niet de mogelijkheid de katoenen ijzerindustrie in de verschillende vooraanstaande landen afzonderlijk te vergelijken. Als wij echter de mijnbouw, de textiel- en de metaalindustrie bij elkaar nemen, kunnen wij op grond van het materiaal, dat het hoofd van het Pruisische Bureau voor Statistiek, Dr. Engel, in zijn boek 'De eeuw van de stoom' (Berlijn 1881) heeft verstrekt, een vergelijkende tabel opmaken. Volgens zijn schatting zijn in de genoemde industrieën van de hieronder vermelde landen stoommachines in gebruik met de volgende totale capaciteit in paardekrachten (een paardekracht

staat gelijk aan de energie, die 75 kilogram in een seconde een meter hoog tilt):

	Textiel- industrie	Mijnbouw en metaalindustrie
Engeland, 1871	515.800 128.125	1.077.000
Duitsland, 1875	rond 100.000	456.436
Frankrijk	rond 93.000	185.000
Verenigde Staten		370.000

We zien dus, dat de totale stoomkracht, die gebruikt wordt door de drie naties, die de voornaamste concurrenten van Engeland zijn, in de textielindustrie bijna drie-vijfde van de Engelse is, terwijl ze in de mijnbouw en in de metaalindustrie bijna even groot is. En daar de industrie van deze landen zich veel sneller ontwikkelt dan die van Engeland, kan er nauwelijks twijfel aan bestaan, dat hun totale produktie die van Engeland spoedig zal overvleugelen.

Men bekijke voorts de volgende tabel, die een beeld geeft van de in de produktie toegepaste stoomkracht, met uitzondering van die van lokomotieven en scheepsmachines, en wel in paardekrachten:

	Paardekrachten
Groot-Brittannië	rond 2.000.000
Verenigde Staten	rond 1.987.000
Duitsland	rond 1.321.000
Frankrijk	rond 492.000

Deze tabel laat nog duidelijker zien hoe weinig er is overgebleven van het monopolie van Engeland voor wat betreft de met stoomkracht aangedreven industrieën en hoe de vrijhandel er bepaald niet in is geslaagd de industriële superioriteit van Engeland te verzekeren. En laat men echt niet zeggen, dat deze

voortgang van de buitenlandse industrie een kunstmatige is, dat hij het gevolg is van het systeem van beschermende rechten. De hele geweldige expansie van de Duitse industrie heeft zich onder een uitermate liberaal vrijhandelssysteem voltrokken; en als Amerika, voornamelijk als gevolg van een absurd systeem van binnenlandse verbruiksbelastingen, gedwongen is zijn toevlucht te nemen tot invoerrechten, die meer voor de schijn dan in werkelijkheid bescherming bieden, dan zou het voldoende zijn deze verbruiksbelastingen af te schaffen om het Amerika toe te staan op de vrije markt te concurreren.

Dat is dus de toestand, waarin Engeland zich bevindt na bijna vijftig jaar onbetwiste heerschappij van de leerstellingen van de Manchester-school.¹² Naar onze mening zijn deze resultaten zodanig, dat het zo spoedig mogelijk afdanken van de heren van Manchester en Birmingham geboden is, opdat voor de komende vijftig jaar de arbeidersklasse aan het roer kan komen. Ze zou het er beslist niet slechter op kunnen maken.

Geschreven eind juli 1881.
Verschenen als hoofdartikel in
'The Labour Standard'
nr. 13 van 30 juli 1881.

Noodzakelijke en overbodige klassen in de maatschappij

Vaak al is de vraag aan de orde gesteld: In hoeverre zijn de diverse klassen van de maatschappij nuttig of zelfs nodig? En natuurlijk is het antwoord voor elk geschiedkundig tijdperk verschillend geweest. Er is ongetwijfeld een tijd geweest, waarin de grondbezittersaristocratie een onvermijdelijk en noodzakelijk element van de maatschappij was. Dat is ondertussen al zeer, zeer lang geleden. Toen kwam er een tijd, waarin met dezelfde onvermijdelijke noodzakelijkheid een kapitalistische middenklasse ontstond, een *bourgeoisie*, zoals de Fransen haar noemen, die strijd voerde tegen de grondbezittersaristocratie en haar politieke macht brak, en op haar beurt de economische en politieke heerschappij veroverde. Sinds het ontstaan van klassen is er evenwel nooit een tijd geweest, waarin de maatschappij het zonder een werkende klasse heeft kunnen stellen. De naam en de sociale positie van deze klasse wijzigden zich; in de plaats van de slaaf kwam de lijfeigene, die op zijn beurt werd opgevolgd door de vrije arbeider — vrij van lijfeigenschap, maar ook vrij van elk aards bezit, behalve zijn eigen arbeidskracht. Maar één ding is duidelijk: Welke veranderingen er ook mogen plaatsvinden in de niet-producerende bovenlagen van de maatschappij, toch heeft de maatschappij nimmer zonder een klasse van producenten kunnen leven. Deze klasse is dus onder alle omstandigheden noodzakelijk — alhoewel ook de tijd zal komen, waarin ze niet langer een klasse zal zijn, maar de gehele maatschappij zal omvatten.

Welke noodzaak is er nu tegenwoordig voor het bestaan van elk van deze drie klassen?

De grondbezittersaristocratie is in Engeland op zijn minst economisch overbodig, terwijl ze in Ierland en Schotland door

haar tendens tot ontvolking van het land een uitgesproken plaag is geworden. Dat ze mensen over de oceaan of in de hongerdood jagen en door schapen of wild vervangen — dat is de hele verdienste, die de Ierse en Schotse grondbezitters voor zich kunnen opeisen. De concurrentie van de Amerikaanse plantaardige en dierlijke voedingsmiddelen hoeft zich nog maar een beetje verder te ontwikkelen of de Engelse grondbezitters- aristocratie zal hetzelfde doen, althans dat deel dat het zich kan veroorloven, omdat het door een uitgestrekte stedelijke grondeigendom geruggesteund wordt. Van de overigen zal de Amerikaanse levensmiddelenconcurrentie ons spoedig bevrijden. En we zullen er geen traan om laten — want hun politieke activiteit is zowel in het Hogerhuis als in het Lagerhuis een ware nationale plaag.

Hoe staat het echter met de kapitalistische middenklasse, met die verlichte en liberale klasse, die het Britse koloniale rijk heeft gesticht en de Britse vrijheid heeft gevestigd; die klasse, die in 1831 het parlement heeft hervormd,²⁸ de graanwetten heeft opgeheven en het ene douanetarief na het andere heeft verlaagd; die klasse, die de reusachtige fabrieken, de geweldige handelsvloot en het zich nog altijd uitbreidende spoorwegnet van Engeland in het leven heeft geroepen en er nog altijd leiding aan geeft? Deze klasse moet toch wel minstens even noodzakelijk zijn als de arbeidersklasse, die door haar wordt bestierd en van de ene vooruitgang naar de volgende vooruitgang wordt geleid.

De economische functie van de kapitalistische middenklasse heeft er inderdaad in bestaan, dat ze het moderne systeem van de met stoomkracht aangedreven fabrieken en verkeersmiddelen heeft geschapen en dat het alle economische en politieke hindernissen, welke een vertraging of belemmering van dit systeem vormden, uit de weg heeft geruimd. Zolang de kapitalistische middenklasse deze functie vervulde, was ze onder de gegeven omstandigheden ongetwijfeld een noodzakelijke

klasse. Maar is ze dat nu nog? Vervult ze ook thans nog haar eigenlijke functie van het leiden en uitbreiden van de maatschappelijke productie ten bate van de gehele maatschappij? Laten we maar eens zien.

Als we met de verkeersmiddelen beginnen, dan zien we dat de telegraaf in handen van de regering is. De spoorwegen en een groot deel van de zeestoomschepen zijn geen eigendom van afzonderlijke kapitalisten die hun zaken zelf besturen, maar van maatschappijen op aandelen, waarvan het bedrijf bestuurd wordt door *betaalde employés*, door bedienden, die in elk opzicht de positie innemen van hoger geplaatste en beter betaalde arbeiders. Wat de directeurs en aandeelhouders aangaat, beiden weten dat het voor de zaak des te beter is, hoe minder eerst- genoemden zich met de leiding en laatstgenoemden zich met de controle bemoeien. Een losse en meestal oppervlakkige controle 's metterdaad de enige functie, die de eigenaars van de onder- xeming resteert. We zien dus, dat de kapitalistische eigenaars /an deze reusachtige ondernemingen in werkelijkheid geen andere functie is overgebleven dan elk halfjaar hun dividenden op te strijken. De maatschappelijke functie van de kapitalist is hier overgegaan op bezoldigde bedienden; maar de kapitalist strijkt nog altijd in de vorm van zijn dividenden de betaling voor die functie op, hoewel hij ze niet langer uitoefent.

Voor de kapitalist, die door de uitbreiding van de betrokken grote onderneming is gedwongen zich uit de leiding ervan 'terug te trekken', is echter toch nog een functie overgebleven. Deze functie bestaat daaruit, dat hij met zijn aandelen aan de beurs speculeert. Omdat ze niets beters te doen hebben, speculeren onze kapitalisten, die zich 'teruggetrokken' hebben, maar in werkelijkheid overbodig zijn geworden, naar hartelust in deze tempel van mammon. Ze gaan erheen met de weloverwogen bedoeling geld in hun zak te steken dat zij zogenaamd verdiend hebben; en toch zeggen ze, dat de bron van elke eigendom arbeid en spaarzaamheid is — de bron misschien, maar zeker

niet het einde. Wat een huichelarij om kleine speelholen onder dwang te sluiten, terwijl onze kapitalistische maatschappij het niet zonder een reusachtig speelhol kan stellen, waar miljoenen en nog eens miljoenen worden verloren en gewonnen en dat van vitaal belang voor haar is! Overigens wordt hier het bestaan van de 'rentenierende', aandelen bezittende kapitalist niet alleen overbodig, maar een uitgesproken plaag.

Wat voor de spoorwegen en de stoomscheepvaart geldt, gaat met de dag in toenemende mate op voor alle grote industriële en handelondernemingen. De 'oprichterij' — de verandering van grote particuliere ondernemingen in naamloze vennootschappen — heeft gedurende de laatste tien jaren en langer op de agenda gestaan. Vanaf de grote pakhuizen van de city van Manchester tot de ijzerbedrijven en kolenmijnen van Wales en Noord-Engeland en de fabrieken van Lancashire is alles aan deze oprichterij onderworpen geweest of is dit nog. In heel Oldham is nauwelijks een katoenfabriek in particuliere handen gebleven; zelfs de kleine winkelier wordt meer en meer verdrongen door 'coöperatieve winkels', waarvan de grote meerderheid slechts in naam coöperatief is — maar daarover een andere keer. We zien dus, dat juist de ontwikkeling van het kapitalistische produktiesysteem de kapitalist al even overbodig maakt als de handwever. Alleen met dit verschil, dat de handwever tot een langzame hongerdood is gedoemd en de overbodig geworden kapitalist tot een langzame dood wegens overvoeding. In een opzicht slechts hebben die twee in het algemeen veel van elkaar weg: noch de ene, noch de andere weet wat hij met zichzelf moet beginnen.

Dit dus is het resultaat: De economische ontwikkeling van onze moderne maatschappij vertoont meer en meer de tendens tot concentratie, tot vermaatschappelijking van de produktie in reusachtige ondernemingen, die niet langer door afzonderlijke kapitalisten geleid kunnen worden. Heel dat geklets over 'het oog van de meester' en over de wonderen die het verricht,

wordt klinkklare onzin zodra een onderneming een zekere omvang bereikt. Men stelle zich 'het oog van de meester' van de Londense en Noordwestelijke Spoorwegmaatschappij voor! Wat de meester echter niet vermag te doen — de arbeiders, de in een loonverhouding staande employés van de maatschappij, *kunnen* het doen en ze doen het met succes.

De kapitalist kan dus niet langer aanspraak maken op zijn winst als 'loon voor toezicht', want hij houdt nergens toezicht op. We dienen hieraan te denken, wanneer de verdedigers van het kapitaal ons deze holle frase in de oren toeteren!

In onze uitgave van vorige week hebben wij al getracht aan te tonen, dat de kapitalistenklasse ook niet langer bij machte is leiding te geven aan het reusachtige produktiesysteem van ons land; aan de ene kant heeft de produktie zich zodanig uitgebreid dat ze periodiek alle markten met waren over- itroomt, aan de andere kant is ze steeds minder in staat ge- oleken aan de buitenlandse concurrentie het hoofd te bieden. Wé komen dus niet alleen tot de conclusie, dat we het heel goed kunnen stellen zonder de inmenging van de kapitalistenklasse in de grote industrieën van het land, maar we zijn ook van mening, dat haar inmenging meer en meer tot een plaag verwordt.

We zeggen nogmaals tot de kapitalisten: 'Gaat heen! Geef de arbeidersklasse de gelegenheid te laten zien wat zij kan!'

Geschreven op 1/2 augustus 1881.

Verschenen als hoofdartikel in

'The Labour Standard'

nr. 14 van 6 augustus 1881.

Toelichtingen

Aantekeningen

- 1 *'The Laboicr Standard'* — Engels weekblad, orgaan van de vakbonden, dat van 1881 tot 1885 in Londen uitkwam onder redactie van George Shipton.
Friedrich Engels werkte vrij korte tijd aan dit weekblad mee; vanaf mei tot augustus 1881 werd haast elke week een ongetekend artikel van Engels als hoofdartikel gepubliceerd.
Met het oog op de algemene opportunistische tendens van het blad zag Engels zich gedwongen zijn medewerking te staken.
- 2 De *anticoalitiwetten* hielden een verbod in tot oprichting en het actief zijn van elk soort van arbeidersorganisatie. Deze wetten werden in 1824 door het parlement opgeheven, maar in 1825 werd een nieuwe wet op de verenigingen aangenomen, die de werkzaamheid van de vakbonden zeer sterk beknotte. Het werven van leden voor de vakbonden en het agiteren om deel te nemen aan stakingen werd daarin beschouwd als 'dreiging met geweld' resp. als 'gebruik van geweld' en als een criminele misdaad streng bestraft.
- 3 *Chartisten-beweging* — revolutionaire beweging van Engelse arbeiders in de jaren 1836—1848, die strijd voerden voor het ten uitvoer leggen van het Handvest van het Volk (People's Charter) en wier eisen niet verder gingen dan de democratisering van Engeland.
Het Handvest werd op 8 mei 1838 als wetsontwerp gepubliceerd. Er werd in geëist: 1. algemeen kiesrecht (voor mannen boven 21 jaar); 2. jaarlijkse parlementsverkiezingen; 3. geheime stemming; 4. het met elkaar in overeenstemming brengen van de kiesdistricten; 5. afschaffing van de vermogenscensus voor kandidaten bij parlementsverkiezingen; 6. vergoedingen voor de parlementsleden. Het parlement wees in 1839 en in 1842 het verzoek tot aanvaarding van dit wetsvoorstel van de hand.
- 4 *Kanselarijhof* (Court of Chancery) — een van de hoogste civiele rechtbanken in Engeland, die tot 1873 onder voorzitterschap van de Lord- Kanselier stond; sedertdien is het hof een onderdeel van het Hooggerechtshof.
- 5 *East-end* — het oostelijke stadsdeel van Londen, de armoedewijk.
- 6 Met *de algemene vrede van 1815* wordt hier de toestand bedoeld, die intrad na het definitief verslaan van Napoleon bij Waterloo en diens verbanning naar het eiland St. Helena.
- 7 Het gaat om de ontevredenheid van de landheren, die in Ierland in

het bezit van de grond waren en wier willekeur tegenover de pachter de regering-Gladstone in zekere zin trachtte in te dammen, ten einde de Ierse boeren af te leiden van de toenemende revolutionaire strijd.

De Ierse *Landbill* (wet op de grond) beperkte het recht van de landheren pachters van hun grond te verdrijven indien de pacht tijdig was betaald; de hoogte van de pachtsom werd voor een tijd van 15 jaar vastgelegd.

Hoewel deze wet van 1881 de landheren de mogelijkheid bood de grond voordelig aan de regering te verkopen, terwijl de vastgestelde pachtsom daarenboven ongewoon hoog bleef, keerden de Engelse grondbezitters zich tegen de uitvoering van de wet ten einde hun onbeperkte heerschappij in Ierland in stand te houden.

8 Aanleiding tot het aannemen van de *fabriekswetten* in Engeland was enerzijds de voortdurende strijd van de Engelse arbeidersklasse voor verbetering van haar toestand en anderzijds het hoge sterftecijfer alsmede de slechte gezondheidstoestand van de werkende bevolking. De eerste wetten werden in het begin van de 19de eeuw ingesteld ter regeling van de arbeidstijd van vrouwen, jeugdigen en kinderen in een aantal takken van de textielindustrie. In de 40er en 50er jaren werden deze wetten tot de gehele textielindustrie uitgestrekt. Later werden de wetten ook van kracht voor andere industrietakken, terwijl ze verder aangevuld werden, hoewel ze de fabrikanten toch nog voldoende achterdeurtjes open lieten om de bepalingen ervan te ontduiken.

9 *Whigs* — naam van een politieke partij in Engeland (17de—19de eeuw), voorloopster van de Engelse liberale partij; ze vertegenwoordigde de belangen van een aanzienlijk deel van de adel en van de handels- en bankbourgeoisie, die in verbinding stond met diverse financiële ondernemingen en in het bijzonder koloniale ondernemingen.

Tories — partij van de grote en middelgrote grondbezitters in Engeland, ontstaan in de tijd van de Restauratie van de Stuarts (rond 1660); nog steeds bijnaam voor de sedert ongeveer 1830 bestaande Conservatieve Partij.

10 Onder de druk van de massabeweging van de arbeiders werd in 1867 de tweede parlementshervorming in Engeland ten uitvoer gelegd. De Algemene Raad van de Internationale Arbeidersassociatie nam actief aan deze beweging deel. Volgens de nieuwe wet werd de vermogens- census verlaagd. In de kiesdistricten op het platteland werd het kiesrecht uitgestrekt tot de pachters die ten minste 12 P.St. pacht per jaar betaalden. In de steden kregen alle huiseigenaren het kiesrecht, alsmede alle pachters van huizen en huurders van woningen, die ten minste een jaar in de plaats van inwoning woonden en niet minder dan 10 P.St.

huur betaalden. Door de hervorming van 1867 steeg het aantal kiezers in Engeland aanzienlijk; ook een groot deel van de geschoolde arbeiders kreeg hierdoor stemrecht.

- 11 *Retorsierechten* — invoerrechten, die als tegenmaatregel, als vergelding worden vastgesteld.
- 12 *Manchesterschool* — economische leerstelling, die in het bijzonder door Engelse burgerlijke ideologen in de eerste helft van de 19de eeuw werd aangehangen. De vertegenwoordigers van de vrijhandel en aanhangers van deze richting vormden de zogenaamde Manchester-partij, de partij van de industriebourgeoisie. Ze kwamen op voor de vrijheid van handel, de niet-innenging van de staat in het economische leven van het land en de onbeperkte uitbuiting van de arbeidersklasse. Manchester was het centrum van de agitatie. Aan het hoofd van de beweging stonden de beide textielabrikanten Cobden en Bright, die in 1838 de Anti-Graanwet-Liga (zie noot 16) vormden. In de veertiger en vijftiger jaren waren de aanhangers van de vrijhandel een speciale politieke groepering, die de linkervleugel van de Liberale Partij vormden.
- 13 India kwam in 1858 onder het directe bestuur van de Britse Kroon, nadat de (Britse) Oostindische Compagnie was geliquideerd.
- 14 *Prohibitieve tarieven* — invoerrechten, die door hun hoogte gelijkstaan met een verbod van invoer (prohibition = verbod).
- 15 De *graanwetten*, die in 1815 in Engeland werden uitgevaardigd, stelden hoge invoerrechten voor granen vast en verboden de invoer van graan, wanneer de binnenlandse prijs per quarter (ca. 291 liter) lager was dan 80 shilling. De graanwetten, die een uiterst nadelige uitwerking hadden op de toestand van de armste lagen der bevolking, waren ook voor de industriële bourgeoisie onvoordelig, doordat ze de arbeidskracht duurder maakten, de opnamecapaciteit van de binnenlandse markt verminderden en een belemmering vormden voor de ontwikkeling van de buitenlandse handel. Ze werden in 1846 opgeheven na een jaren durende strijd tussen de grootgrondbezitters en de bourgeoisie.
- 16 De *Anti-Gr aanwet-Liga* — een vereniging van voorstanders van de vrijhandel, die in 1838 door de textielabrikanten Cobden en Bright in Manchester werd opgericht. De Liga kwam met de eis van volledige handelsvrijheid voor de dag en streed voor het afschaffen van de graanwetten; het doel hiervan was de lonen van de arbeiders te verlagen en de economische en politieke posities van de grondbezittersaristocratie aan te tasten. De Liga trachtte de massa's van de arbeiders in haar strijd tegen de grondbezitters in te schakelen. Maar juist in die tijd sloegen de verst ontwikkelde arbeiders van Engeland de weg in naar een zelfstandige arbeidersbeweging met een eigen politiek (chartisme).

- Na het afschaffen van de graanwetten in 1846 hield de Liga op te bestaan.
- 17 *Dogberries* — meervoudsvorm van Dogberry, figuur uit Shakespeares 'Veel lawaai om niets'; Dogberry is daarin een ijverige, doch bekrompen beambte, een nachtwaker.
 - 18 *Acre* — Engelse en Amerikaanse vlaktemaat, gelijk aan ruim 0,4 hectare.
 - 19 Bedoeld wordt het eveneens door Engels geschreven hoofdartikel onder de titel 'Bismarck en de Duitse arbeiderspartij' (zie blz. 47 e.v.).
 - 20 *Schibbolet* — herkenningwoord, ontleend aan de Israëlitische geschiedenis (Richteren 12: 4-6). Het woord zelf betekent korenaar.
 - 21 Woordspeling: Landbill — Landbull (zie ook noot 7). Buil heeft hier de betekenis van onzin, ongerijmdheid.
 - 22 *The Daily News** — liberaal dagblad, orgaan van de industriële bourgeoisie. Het verscheen van 1846 tot 1930 in Londen.
 - 23 Het van kracht worden van de Landbill (zie noot 7) in augustus 1881 riep het verzet op van de Ierse pachters. Forster, de minister voor Ierland, nam daarop buitengewone maatregelen; hij liet troepen in actie komen om pachters, die weigerden hun pacht te betalen, van huis en haard te verdrijven.
 - 24 *Uitzonderingswetten* (coercion bills) werden door het Engelse parlement tijdens de 19de eeuw verscheidene keren uitgevaardigd om de revolutionaire en nationale bevrijdingsbeweging in Ierland te onderdrukken. Krachtens deze wetten werd op het grondgebied van Ierland de staat van beleg ingevoerd en kregen de Engelse autoriteiten buitengewone volmachten.
 - 25 John Dillon, een Ierse politicus, lid van het Engelse parlement, zat in die tijd in de gevangenis.
 - 26 *Ierse Landliga* — een massaorganisatie, die in 1879 door de kleinburgerlijke democraat Michael Davitt werd opgericht. De Landliga rekruteerde haar aanhang onder brede lagen van de Ierse boeren- en van de arme stadsbevolking en genoot de steun van vooruitstrevende elementen onder de Ierse bourgeoisie. De eisen van haar agrarische program vormden een afspiegeling van het elementaire protest van de Ierse volksmassa's tegen de heerschappij van de landheren en tegen de nationale onderdrukking. De leiders van de Landliga namen evenwel een weifelende en inconsequente houding aan, waarvan de burgerlijke nationalist (Parnell e.a.) gebruik maakten om de Landliga te betrekken in de strijd voor Home Rule, d.w.z. voor het beperkte zelfbestuur van Ierland in het kader van het Britse rijk. In 1881 werd de Landliga verboden, maar ze zette haar activiteiten voort tot aan het einde van de tachtiger jaren.

- 27 Thomas Carlyle, 'Past and present' en 'Latter-Day pamphlets', nr. 1 'The present time'.
- 28 De hervorming van het parlement (wet op de herziening van het kiesrecht) werd in 1831 door het Engelse Lagerhuis aangenomen en op 7 juni 1832 door koning Willem IV bekrachtigd. De hervorming richtte zich tegen de politieke monopoliepositie van de grond- en geldaristocratie, maakte een eind aan de ergste feodale overblijfselen in het Engelse kiesrecht en gaf de vertegenwoordigers van de industriële bourgeoisie toegang tot het parlement. Het proletariaat en de kleine burgerij, die de voornaamste kracht hadden gevormd in de strijd voor de hervorming, werden door de liberale bourgeoisie bedrogen en kregen geen stemrecht.

- Balfour, J. A.* — in 1881 lid van het Engelse parlement.
- Bebel, August* (1840—1913) — marxist; medeoprichter en een der bekendste leiders van de Duitse sociaal-democratie, vriend en leerling van Marx en Engels. In de jaren 1878—1890 gaf hij leiding aan de illegale strijd van de Duitse sociaal-democratie tegen de Socialistenwet. Herhaaldelijk in de Rijksdag gekozen; trad op tegen het opportunisme in de sociaal-democratie, maar liet het niet tot een openlijke breuk komen.
- Bismarck, Otto Eduard Leopold Fürst von* (1815—1898) — Pruisisch staatsman en diplomaat; eerste kanselier van het Duitse keizerrijk, gaf van 1871 tot 1890 leiding aan de gehele binnen- en buitenlandse politiek van Duitsland.
- Bright, John* (1811—1889) — Engels fabrikant; liberaal politicus, aanhanger van de vrijhandel, medeoprichter van de Anti-Graanwet-Liga; meermalen minister in liberale kabinetten.
- Carlyle, Thomas* (1795—1881) — Engels schrijver, historicus en idealistisch filosoof, voorvechter van de heldencultus; kritiseerde de Engelse bourgeoisie vanuit het standpunt van de reactionaire romantiek, sloot zich bij de Tories aan; na 1848 uitgesproken tegenstander van de arbeidersbeweging.
- Cobden, Richard* (1804—1865) — fabrikant in Manchester; liberaal, aanhanger van de vrijhandel, medeoprichter van de Anti-Graanwet-Liga, lid van het parlement.
- Davitt, Michael* (1846—1906) — Iers arbeider; revolutionair democraat; een der leiders van de nationale bevrijdingsbeweging in Ierland, een der organisatoren (1879) en leiders van de Ierse Landliga; aanhanger van de Home-Rule-beweging (voor Iers zelfbestuur); lid van het parlement (1895—1899).
- Dilke, Sir Charles Wentworth* (1843—1911) — Engels politicus en schrijver; een der leiders van de radikale vleugel van de Liberale Partij; plaatsvervangend minister van buitenlandse zaken (1880—1882).
- Dillon, John* (1851—1927) — Iers politicus, een der leiders van de Ierse Landliga; in 1880 lid van het Engelse parlement; werd in de tachtiger jaren meermalen gearresteerd.
- Disraeli (DIsraeli), Benjamin* (sedert 1876 *Earl of Beaconsfield*) (1804 tot

1881) — Brits staatsman en schrijver; een der leiders van de Tories, daarna van de Conservatieve Partij; minister van financiën (1852, 1858—1859 en 1866—1868), minister-president (1868 en 1874—1880).

Forster, William Edward (1818—1886) — Engels fabrikant en politicus, liberaal; minister voor Ierland (1880—1882), onderdrukte op gruwelijke wijze de Ierse nationale bevrijdingsbeweging.

Gladstone, William Ewart (1809—1898) — Brits staatsman; Tory, in de tweede helft van de 19de eeuw leider van de liberalen; minister van financiën (1852—1855 en 1859—1866), minister-president (1868—1874, 1880—1885, 1886 en 1892—1894).

Illingworth, A. — in 1881 lid van het Engelse parlement.

Louis-Napoleon — zie Napoleon III.

MacIver, D. — in 1881 lid van het Engelse parlement voor Birkenhead.

Mank, Charles (geb. 1824) — Brits politicus, lid van het parlement (in 1859 en 1865—1885).

Napoleon III, Louis Bonaparte (1808—1873) — neef van Napoleon I; president van de Tweede Republiek (1848—1852), keizer van Frankrijk (1852—1870).

Noble, John (1827—1892) — Engels politicus, voorstander van de vrijhandel en aanhanger van de Anti-Graanwet-Liga; schreef werken over financiële problemen.

Parnell, William — Engels schrijnwerker; leider van de vakbond van kunstschrijnwerkers, ere-secretaris van de Labour Kiesvereniging van de vakbonden in Londen; trad in de tachtiger en negentiger jaren op voor het deelnemen van de Engelse vakbeweging aan de internationale socialistische beweging; afgevaardigde naar het internationale vakbondcongres van 1888 in Londen en van het Internationale Socialistische Arbeiderscongres van 1891.

Perronet Thompson, Thomas (1783—1869) — Engels politicus en vulgair- econoom, aanhanger van de vrijhandel.

Ricardo, David (1772—1823) — Engels econoom, wiens werk het hoogste

punt vormt van de klassieke burgerlijke politieke economie.

Shipton, George (1839—1911) — oprichter en secretaris van de vakbond van huis- en decoratieschilders, secretaris van de Londense Vakbonds- raad (1872—1896), redacteur van 'The Labour Standard'; reformist.

Slagg — in 1881 afgevaardigde voor Manchester in het Britse parlement.

Inhoud

Een rechtvaardig dagloon voor een rechtvaardig dagwerk	5
Het loonsysteem	9
De vakverenigingen	13
Het handelsverdrag met Frankrijk	22
Twee voorbeeldige gemeenteraden	28
Amerikaanse levensmiddelen en het vraagstuk van de grond	33
De loontheorie van de Anti-Graanwet-Liga	37
Een arbeiderspartij	43
Bismarck en de Duitse arbeiderspartij	47
Katoen en ijzer	51
Noodzakelijke en overbodige klassen in de maatschappij	56
Toelichtingen	
Aantekeningen	63
Personenlijst	68

